

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет фінансів

Кафедра фінансів імені Віктора Федосова

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	ФІНАНСИ
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Форма навчання: _____ заочна _____
очна (денна), заочна, дистанційна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Банки на фінансовому ринку України: сучасний стан та перспективи розвитку»

здобувача Цяк Яни Вікторівни

(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: д. е. н., професор Тимченко Олена Миколаївна

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри фінансів імені Віктора Федосова:

д.е.н., професор Буряченко А. Є.

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Київ 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ	7
1.1 Банк як суб'єкт фінансового ринку. Фактори, що впливають на діяльність банків на фінансовому ринку.....	7
1.2 Нормативно-правове регламентування діяльності банків на фінансовому ринку.....	16
1.3 Критичний огляд наукових публікацій з проблематики діяльності банків на фінансовому ринку.....	23
РОЗДІЛ 2. ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АТ «ОЩАДБАНК» НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	28
2.1. Загальна характеристика діяльності АТ «Ощадбанк» на фінансовому ринку.....	28
2.2. Депозитні послуги АТ «Ощадбанк»: стан та тенденції розвитку.....	38
2.3. Діяльність АТ «Ощадбанк» на ринку цінних паперів.....	45
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	52
3.1. Ключові проблеми діяльності банків на фінансовому ринку України.....	52
3.2. Сучасні тенденції розвитку вітчизняного ринку банківських послуг в умовах цифрової економіки.....	60
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах глобальних економічних змін функціонування ефективної фінансової системи є ключовим для розвитку ринкової економіки. Фінансовий ринок, який є невід'ємною частиною цієї системи, відіграє критичну роль у фінансуванні економічних процесів у країні. Банки, стоячи на передовій фінансового ринку, забезпечують широкий спектр фінансових послуг, сприяючи задоволенню потреб у фінансуванні як підприємств, так і приватних домогосподарств. Вони відіграють важливу роль у забезпеченні стабільності фінансових операцій, підтримуючи надійність і доступність фінансових послуг, що, у свою чергу, стимулює економічне зростання через кредитування та інвестиції. Крім того, банки служать важливими посередниками у розподілі капіталу, сприяючи фінансовій стабільності загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема специфіки діяльності банківських установ на фінансовому ринку України привернула увагу численних науковців, серед яких Т.М. Бороденко [7-9], А.Є. Буряченко, Ю.О. Боцман [10], М.А. Гапонюк, К.М. Левченко [12], О.В. Дзюблюк [18], Е.С. Дмитренко [20], А.І. Крисоватий, Н.С. Рязанова, В.М. Федосов [29], А.М. Мороз [35], А.В. Нечипоренко [37], Л.О. Примостка [57], М.І. Савлук [44], Н.Б. Татарин [52], О.Г. Тихий [55] та інші. Ці дослідники внесли значний вклад у розуміння ключових аспектів функціонування банківських інститутів в контексті внутрішніх та зовнішніх викликів.

Проте, незважаючи на існуючий об'єм досліджень, потреба в глибшому аналізі та оновленні даних залишається актуальною, особливо в світлі сучасних економічних і політичних трансформацій. Інновації у фінансових технологіях, цифровізація банківських процесів, а також зміни у міжнародному регулюванні вимагають нових досліджень, які б могли виявити новітні тенденції і виклики, з якими стикаються банківські установи в Україні.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної магістерської роботи є оцінити результати діяльності банків на фінансовому ринку в Україні та розробити рекомендації з її удосконалення.

Відповідно до поставленої мети визначені такі **завдання:**

- визначити особливості банку як суб'єкта фінансового ринку та фактори, що впливають на його діяльність на фінансовому ринку;
- систематизувати нормативно-правові акти, що регламентують діяльність банків на фінансовому ринку;
- встановити проблематику діяльності банків на фінансовому ринку, що представлена у наукових публікаціях;
- надати загальну характеристику діяльності АТ «Ощадбанк» на фінансовому ринку;
- дослідити стан та тенденції розвитку депозитних послуг АТ «Ощадбанк» та його діяльність на ринку цінних паперів;
- визначити ключові проблеми діяльності банків на фінансовому ринку України;
- виявити сучасні тенденції розвитку вітчизняного ринку банківських послуг в умовах цифрової економіки;
- розробити пропозиції з удосконалення діяльності банків на фінансовому ринку України.

Об'єктом дослідження є діяльність банків на фінансовому ринку України.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні аспекти діяльності банків на фінансовому ринку

Методи дослідження. У процесі дослідження для досягнення визначеної мети застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, серед яких історико-логічний, діалектичний, методи індукції та дедукції, аналізу й синтезу, теоретичного узагальнення та порівняння, а також систематизації (під час розробки системи показників, необхідних для дослідження). Графічний метод використано для створення схем, графіків і рисунків. Метод спостереження, порівняння та аналогії застосовано при аналізі діяльності АТ «Ощадбанк» на

фінансовому ринку. Комплексний підхід використано для вивчення актуальних тенденцій розвитку національного ринку банківських послуг у контексті цифрової економіки. Методи абстрактно-логічного аналізу та теоретичного узагальнення сприяли формулюванню та обґрунтуванню висновків і рекомендацій на основі отриманих результатів.

Інформаційна база. За інформаційну основу дослідження взято законодавчі та нормативно-правові акти, ухвалені Верховною Радою України та Президентом України, дані з сайтів Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, офіційного вебресурсу АТ «Ощадбанк». Дослідження також базується на українській та зарубіжній фаховій літературі, монографічних працях, публікаціях, присвячених питанням фінансів, а також матеріалах науково-практичних конференцій, що висвітлюють актуальні аспекти функціонування фінансової системи. У процесі дослідження було систематизовано національні та міжнародні підходи до класифікації, порядку визнання та оцінки діяльності банків на фінансовому ринку України, з урахуванням їхнього поточного стану та перспектив розвитку в умовах цифрової трансформації.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Під час дослідження систематизовано вітчизняні та міжнародні підходи щодо класифікації, порядку визнання та оцінки діяльності банків на фінансовому ринку України: сучасного стану та перспективи розвитку в умовах цифрової економіки. Практичні результати полягають в розробці пропозицій щодо удосконалення діяльності банків на фінансовому ринку України, обґрунтовано доцільність їх практичного використання.

Апробація матеріалів кваліфікаційної магістерської роботи. Матеріали магістерської роботи були представлені на Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні питання економіки та фінансів: глобальні виклики та тренди», що відбулася 7 листопада 2024 року. Тези опубліковані на тему «Вплив цифрової трансформації на фінансові результати діяльності банків»

Структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 81 сторінка. Робота містить 17 таблиць, 16 рисунків, список використаних джерел з 64 найменувань, додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

1.1 Банк як суб'єкт фінансового ринку. Фактори, що впливають на діяльність банків на фінансовому ринку

Поняття фінансового ринку досліджувалося багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «фінансовий ринок»

Автор, джерело	Визначення
Василик О.Д. [11]	фінансовий ринок є механізмом перерозподілу фінансових ресурсів між його суб'єктами
В.М. Опарін [38]	сукупність обмінно-перерозподільних відносин, пов'язаних з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та фінансової діяльності є ринком, на якому об'єктом купівлі-продажу виступають різноманітні фінансові інструменти і фінансові послуги
Національний банк України [39]	Фінансовий ринок включає грошовий ринок, ринок капіталу та валютний ринок.
О.О. Луцишин [30]	особлива сфера фінансової системи, складова її інфраструктури, де здійснюється рух тимчасово вільного капіталу, формуються і функціонують обмінно-перерозподільні відносини, пов'язані з процесами купівлі-продажу вільних фінансових ресурсів, формується ціна на різноманітні фінансові інструменти.
Е. Дж. Долан та Д. Е. Ліндсей [21]	сукупність ринкових інститутів, що направляють потоки грошових коштів від власників заощаджень до позичальників
Суторміна В. М. [50]	економічний простір, на якому формуються і функціонують відносини між його учасниками з приводу купівлі-продажу фінансових фондів
В. П. Ходаківська [58]	саморегулююча система ринків, де концентрується попит і пропозиція на різні фінансові активи та послуги, що пов'язані з придбанням активів; це сфера економічних відносин між суб'єктами ринку в процесі формування та реалізації попиту і пропозиції фінансових активів

Джерело: складено автором на основі [11], [38], [39], [30], [21], [50], [58]

Звідси існує розбіжність у підходах до визначення даного поняття, хоча стабільність економіки країни залежить від ефективного розвитку фінансового ринку. Фінансовий ринок можна розглядати як багатогранну систему економічних і правових відносин, що регулюють обіг, купівлю-продаж та випуск фінансових активів. Він функціонує як складна структура, що включає різноманітні компоненти, спрямовані на акумулювання тимчасово вільних коштів із подальшим їх перетворенням у інвестиційний капітал. Водночас фінансовий ринок представлений системою ринкових інститутів, які забезпечують ефективний рух грошових потоків від власників капіталу до його споживачів [51, с. 212].

Роль і сутність фінансового ринку найбільш яскраво розкриваються через його функції. Ці функції можна умовно поділити на загальні та специфічні. Загальні функції визначають основні завдання фінансового ринку. Зокрема, ринок сприяє формуванню цін на фінансові активи, що відбувається під впливом попиту і пропозиції, забезпечує підвищення ліквідності активів через механізм їх викупу, полегшує пошук контрагентів для кредиторів і знижує витрати, пов'язані з операціями на ринку.

До специфічних функцій фінансового ринку належить накопичення грошових коштів учасників ринку з подальшим перетворенням цих ресурсів у інвестиційний або позичковий капітал. Крім того, ринок виконує функцію перерозподілу коштів для забезпечення їх ефективного використання, сприяє інвестиційній діяльності суб'єктів фінансового ринку, а також підтримує процес кругообігу фінансових активів через спеціалізовані фінансові установи. Особливу роль відіграє ринок у прискоренні обігу грошових коштів, формуванні ринкових цін на фінансові інструменти та зниженні ризиків у сфері страхування завдяки застосуванню відповідних фінансових інструментів [51, с. 213].

Сегментами фінансового ринку виступають банківський сектор, страховий сектор та ринок цінних паперів, кожен із яких відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності та розвитку фінансової системи. У межах банківського ринку банки виступають як посередники у фінансових потоках та активні

суб'єкти, які формують пропозицію фінансових послуг і впливають на їхню доступність (рис. 1.1).

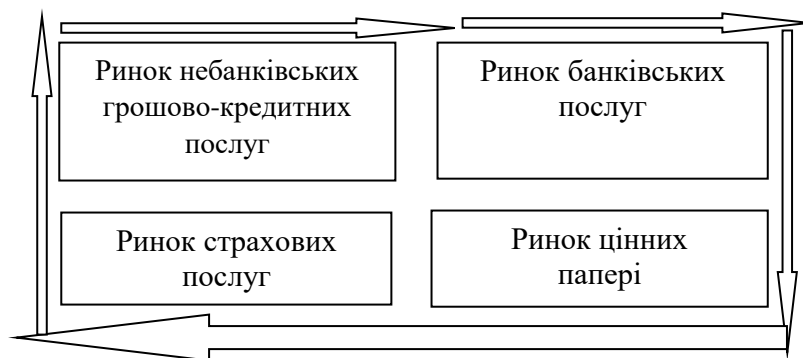

Рисунок 1.1 – Структура фінансового ринку [51]

Фондовий ринок в Україні перебуває на етапі активного розвитку, що потребує належної підтримки з боку держави. У цьому контексті державна політика повинна спрямовуватися на створення сучасної нормативно-правової бази, яка відповідатиме міжнародним стандартам, а також на стимулювання інвесторів до активної участі у фінансових процесах. Залучений капітал слід ефективно використовувати для відновлення виробничого потенціалу та забезпечення сталого економічного зростання [7, с. 94].

Втім, функціонування фінансового ринку стикається з низкою проблем, які гальмують його розвиток. Зокрема, актуальним є питання вдосконалення законодавчої бази, оскільки чинні норми часто не узгоджуються з міжнародними стандартами. Крім того, спостерігається недостатній рівень професійної підготовки персоналу в окремих сегментах ринку, що впливає на ефективність їхньої роботи. Іншою вагомою проблемою є низький рівень капіталізації та конкурентоспроможності національних фінансових установ.

Ще однією перешкодою для розвитку фінансового ринку є недостатня обізнаність населення про фінансові послуги, що пропонуються посередниками. Високі тарифи на ці послуги часто знижують попит на них, а недовіра до фінансових установ лише ускладнює ситуацію. До цього додається недосконалий механізм державного регулювання та контролю за діяльністю фінансових посередників, що ослаблює прозорість і надійність фінансового ринку [15, с. 45].

Для вирішення цих проблем необхідний системний підхід, який включатиме модернізацію регулювання, підвищення рівня кваліфікації кадрів, а також покращення комунікації між фінансовими установами та населенням. Ефективне вирішення зазначених питань сприятиме формуванню довіри до фінансового ринку та забезпечить його стабільний розвиток.

Успіх фінансового сектору України тісно пов'язаний з декількома ключовими чинниками, які сприяють його продуктивному веденню. Основу для цього становить гарантування економічних прав та свобод суб'єктів економічної діяльності, стабільність гривні, наявність відповідних фінансових установ та інструментарію, а також розширення операцій на фінансових ринках. Також важлива роль відведена залученню професіоналів високого рівня, що сприяє зміцненню конкурентних позицій сфери фінансів.

Водночас розробка єдиних правил для банківських та інших фінансових операцій, створення системи оцінки фінансових ризиків і розробка нових фінансових інструментів сприяють посиленню прозорості та надійності ринку.

Стабільність фінансового ринку також неможлива без збереження політичної та соціальної рівноваги в державі. Відкритість економіки для вільного руху капіталу та впровадження міжнародних стандартів у системи обліку, звітності, нагляду та регулювання відіграють ключову роль у забезпеченні його інтеграції у світову фінансову систему [25, с. 92].

Серед найбільш активних учасників українського фінансового ринку домінують комерційні банки, страхові компанії та фондові біржі. Саме ці інституції акумулюють значну частку фінансових ресурсів і безпосередньо впливають на економічний розвиток країни, формування інвестиційного клімату та покращення рівня життя населення [31, с. 6].

Ринок банківських послуг має особливе значення у структурі фінансового ринку. Як ключовий фінансовий інститут, банківський сектор забезпечує стабільний грошовий обіг і ефективне управління капіталом. У межах національної банківської системи він виконує важливу функцію управління грошовими ресурсами, реалізуючи економічні інтереси суспільства та

забезпечуючи стійкість фінансової системи. Таким чином, банківський ринок залишається незамінним елементом у забезпеченні економічного зростання та розвитку країни. Щодо аналізу банківської системи, важливо розглядати її через два головні підходи: інституційний та інституційно-економічний (рис. 1.1).

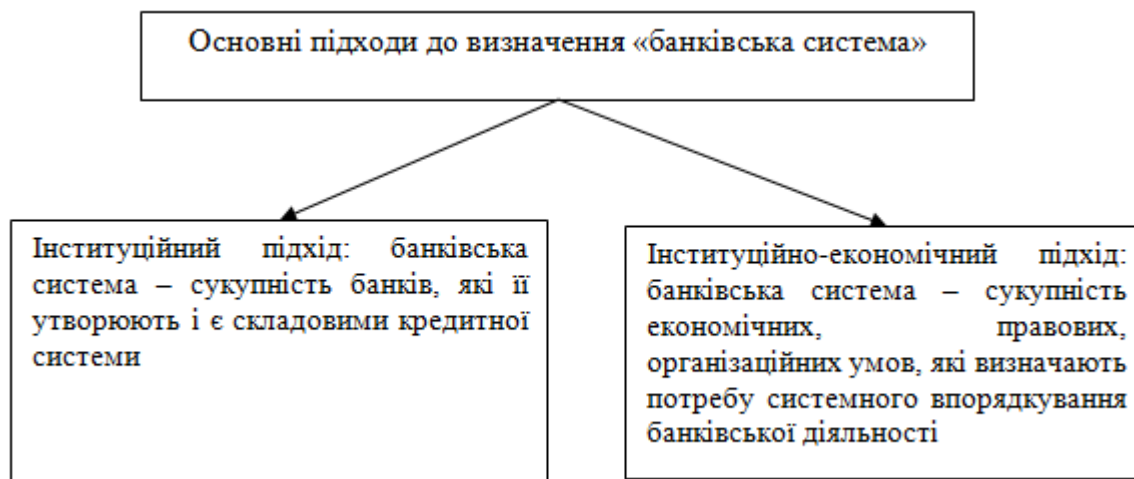

Рисунок 1.2 – Підходи до визначення поняття «банківська система» [6, с.85]

Інституційний підхід описує банківську систему як комплекс банків, які її формують. Цей підхід акцентує на складових елементах системи — самостійних банках.

Інституційно-економічний підхід виходить з передумови, що банківська система базується на спеціально розробленій концепції, у рамках якої кожен вид банківських інституцій займає визначене місце в системі. Відповідно, структура банківської системи формується залежно від певних соціально-економічних умов.

Сутність банківської системи України полягає у її складі, який включає Національний банк України, інші місцеві банки та філії іноземних банків, які працюють на території країни згідно з положеннями українського законодавства.

Узагальнюючі підходи щодо трактування сутності банківської системи наведено у табл. 1.2.

Банківська система чітко розподілена на два рівні: центральний банк та комерційні банки. Це важлива частина державної кредитної системи, що охоплює НБУ, інші банки (як резидентів, так і нерезидентів, зареєстрованих відповідно до законів України), а також небанківські фінансові установи, які займаються

прийманням депозитів, кредитуванням або розрахунками для клієнтів, становлячи банківську інфраструктуру та відносини між ними.

Таблиця 1.2 – Тракткування дефініції «банківська система»

Автор	Тракткування сутності
Закон України «Про банки та банківську діяльність» [37]	банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України відповідно до положень Закону та інших законів України.
Мороз А. М. [32]	це сукупність різних видів банків та банківських установ у їх взаємозв'язку, що є складовою частиною кредитної системи.
Савлук М. І. [39]	це законодавчо визначена, чітко структурована та субординована сукупність фінансових посередників, які здійснюють банківську діяльність на постійній професійній основі і функціонально пов'язані в самостійну економічну структуру.
Дзюблук О. В. [17]	банківська система є чітко структурована, де виділяється два рівні: рівень центрального банку та рівень комерційних банків
Гетманцев Д.О. [12]	це складова кредитної системи держави, що включає у себе НБУ, інші банки (резиденти та нерезиденти, зареєстровані у встановленому законодавством порядку на території України) та небанківські фінансові установи, виключною діяльністю яких є прийняття вкладів, розміщення кредитів або ведення розрахунків клієнтів, банківську інфраструктуру, а також зв'язки та взаємини між ними.
Стельмах В.С. [42]	це складний комплекс, який функціонує і розвивається відповідно до цілого ряду законодавчих і нормативних документів.
Костюченко О.А. [26]	банківська система – це розгалужена сукупність банків, банківських інститутів, фінансово-кредитних установ, що діють у межах єдиного фінансово-кредитного механізму на чолі з центральним банком
Пуховкіна М.Ф. [33]	це сукупність різних видів банків і банківських інститутів в їх взаємозв'язку, що існує в тій чи іншій країні в певний історичний період. Ця система є внутрішньо організованою, взаємопов'язаною, має загальну мету і завдання.

Джерело: складено автором на основі [16], [37], [32], [39], [17], [12], [42], [26], [33].

Банківська система також включає різні види банків і банківських установ.

Інституційно-економічний підхід розглядає банківську систему як витвір економічних, правових та організаційних умов, які керують потребою в системному порядкуванні банківської діяльності. За цим підходом, банківська система охоплює всі банківські установи, які існують у країні в конкретний історичний момент, зв'язуючись тісно між собою та формуючи специфічну

економічну та організаційно-правову структуру. Ця структура підтримує функціонування грошового ринку та економіки в цілому [25, с. 90].

Банківська система виступає як цілісний механізм, який інтегрується з іншими структурами фінансового ринку та як його підсистема утворює ширше об'єднання – економічну систему в цілому.

Загальносистемна інфраструктура, яка слугує для міжбанківських взаємодій, забезпечує координацію та об'єднання зусиль всіх банків, що функціонують на грошовому ринку. Це дозволяє банківській системі виконувати унікальні функції, які є невід'ємною частиною її ефективності (рис. 1.3).

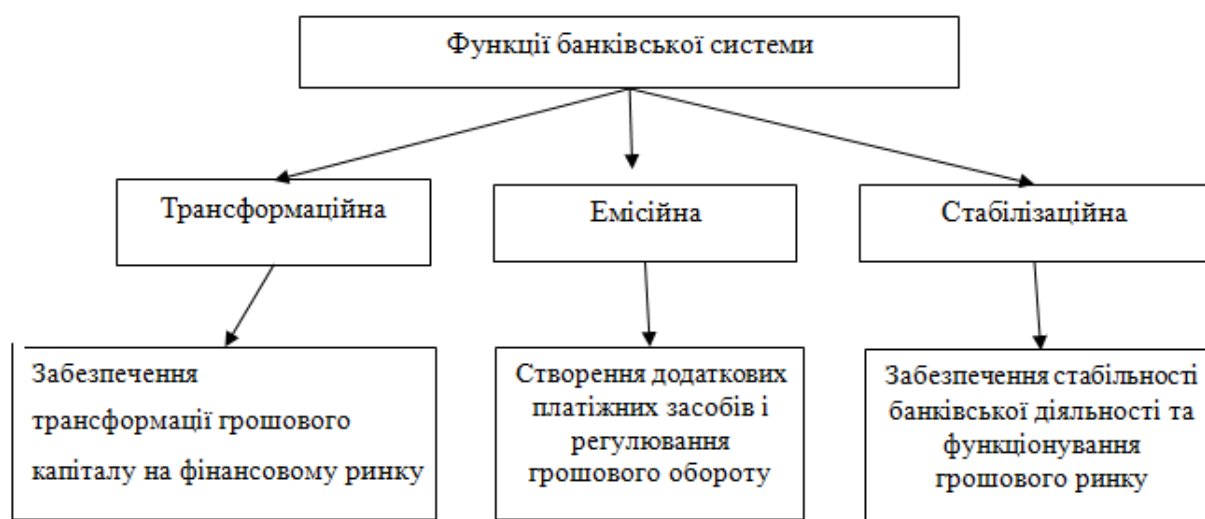

Рисунок 1.2 – Функції банківської системи [23]

Функції банківської системи в Україні охоплюють кілька ключових напрямків, кожен з яких має свої особливості та значення для економіки:

Сучасний фінансовий ринок України інтегрований у ширшу фінансову екосистему країни, функціонуючи на принципах задоволення потреб кінцевих споживачів фінансових послуг. Орієнтована на споживача модель покликана створити сприятливі умови для роботи суб'єктів господарювання, зокрема у фінансовому секторі, забезпечуючи комфорт та ефективність їхньої діяльності.

Сучасні дослідження глибоко аналізують фінансовий ринок України, враховуючи комплексні виклики і ключові моменти його розвитку, які були обумовлені воєнним конфліктом та гібридною агресією. На початковому етапі, який охоплює період з 2014 по 2016 роки, фінансовий ринок стикнувся з

серйозними труднощами, що склалися з банківської, валютної та політичної криз, спричинивши економічну стагнацію. Ці умови спричинили макроекономічні дисбаланси та змусили деякі банки закритися через банкрутство.

У період з 2014 по 2019 роки фінансовий ринок пройшов етап масштабних реформ та змін у сфері регуляторної політики, спрямованих на підвищення макрофінансової стабільності. Ці реформи, які реалізовувалися в рамках Комплексної програми розвитку фінансового сектора до 2020 року, були орієнтовані на впровадження європейських стандартів та створення конкурентного середовища. Основні завдання включали стабілізацію фінансового сектора та підвищення спроможності регуляторних органів для забезпечення захисту прав споживачів і інвесторів [52, с. 189].

З 2020 по 2025 роки пріоритетом стає орієнтація на потреби кінцевих споживачів фінансових послуг з акцентом на клієнтоорієнтованість. Головною метою фінансових посередників є задоволення потреб економічних суб'єктів та надання їм доступу до ефективних фінансових інструментів. Також передбачається впровадження нових каналів взаємодії на фінансовому ринку, що дозволить надавати сучасні сервіси та продукти.

Водночас, військовий стан у 2022 році значно позначився на фінансовому ринку, змусивши змінити фокус з розвитку на виживання. Економічна ситуація в Україні залишається вкрай складною, що вимагає розробки нових стратегій для підтримки та адаптації фінансового сектора [54, с. 81].

Фундаментальні проблеми, які виникають у фінансовому секторі та на ринку України в умовах воєнного стану, вказують на серйозні виклики у їх функціонуванні. Ключову роль у підтримці стабільності відіграють чотири головні інституції: НБУ, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, МФ України, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Вони разом координують дії з виконання Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року. Завдяки злагодженій роботі, незважаючи на військові дії та пандемію Covid-19, фінансові управлінці ефективно реалізують заплановані ініціативи, дотримуючись встановленого графіка.

Стратегія включає пріоритетні напрямки розвитку, завдання для фінансового сектора та впровадження міжнародних практик і стандартів, які відповідають положенням Угоди про асоціацію з ЄС [52, с. 190].

Прозорість і взаємна повага серед учасників фінансового ринку є вирішальними для його ефективності в Україні. Важливість координації та співпраці на різних рівнях не може бути недооцінена, оскільки вона дозволяє створювати релевантні продукти та сервіси, які відповідають потребам споживачів. Розвиток фінансового ринку країни зосереджений на адаптації та впровадженні передових міжнародних практик і стандартів, що мають сприяти його ефективному функціонуванню. Зобов'язання взяті на себе Україною в рамках Угоди про асоціацію з ЄС та інших міжнародних угод, передбачають інтеграцію новітніх технологій та стандартів у фінансовий сектор. Останні роки демонструють значний прогрес у цьому напрямку.

Попри серйозні виклики, спричинені воєнними діями та світовою пандемією Covid-19, регуляторам вдалося досягти значних успіхів, що свідчить про адаптивність і витривалість фінансової системи України. Після загострення конфлікту в 2022 році регулятори змушені були переглянути Стратегію розвитку фінансового сектора на період до 2023 року, орієнтуючись на пріоритети, визначені у Плані відновлення України, який розробила Національна рада з відновлення. Ця оновлена Стратегія включає основні заходи, спрямовані на відбудову економіки та подальший її розвиток [61].

Актуалізована Стратегія розвитку фінансового сектора України спрямована на задоволення потреб ринку шляхом забезпечення необхідних фінансових послуг, структурованих у чотири ключові категорії:

Дотримання міжнародних стандартів у регуляції та нагляді за діяльністю фінансового сектора є ключовим для забезпечення його стабільності та надійності. Це сприятиме зростанню довіри з боку міжнародних та внутрішніх партнерів, підвищуючи тим самим конкурентоспроможність українського фінансового ринку. Всі ці заходи допоможуть реалізувати бачення майбутнього фінансового сектору України, підкріплюючи його стабільність і витривалість [35].

Війна суттєво вплинула на фінансовий сектор України, створивши безпрецедентні виклики та зміни в його функціонуванні. З початком бойових дій реєстрація нових фінансових установ була припинена, а багато вже існуючих припинили свою діяльність. Особливо помітно ці зміни відбилися у сфері небанківських фінансових організацій, де у другому кварталі 2022 року спостерігалось різке скорочення кількості учасників ринку. Протягом року з Реєстру було виключено значну кількість установ, зокрема 91 кредитну спілку, 13 страхових компаній, 30 фінансових компаній, 66 ломбардів і 2 банки. Значна частина цих організацій втратила ліцензії, а багато з них розташовувалися на окупованих територіях, таких як ОРДЛО та Крим. Бойові дії та окупація стали причиною істотного скорочення активів у більшості фінансових установ, за винятком страхових компаній, які виявилися більш стійкими до кризи [60, с. 131].

На фінансовому ринку України домінують банки, які акумулюють 88,2% загальних активів, тоді як небанківські фінансові установи володіють лише 11,8%, і їхня частка продовжує зменшуватися [3, с. 32]. Умови воєнного стану змушують сектор впроваджувати нові підходи до управління ризиками, зокрема щодо формування резервів за відтермінованими кредитами та визнання непрацюючих кредитів. Ці зміни значно впливають на корпоративний сегмент, спричиняючи зростання збитків у секторі.

1.2 Нормативно-правове регламентування діяльності банків на фінансовому ринку

Діяльність банків на фінансовому ринку регулюється Законом України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [42], а також Законом України «Про банки і банківську діяльність» [41]. Відповідно до положень статті 1 Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [42], державне

регулювання у сфері надання фінансових і супровідних послуг спрямоване на захист прав і законних інтересів клієнтів. Воно охоплює створення та вдосконалення системи норм, які встановлюють принципи діяльності суб'єктів, що надають такі послуги, регулюють їхню діяльність, визначають порядок нагляду за дотриманням цих норм і передбачають відповідальність за порушення законодавства у цій сфері.

Державний нагляд за діяльністю банків і фінансових установ визначається як комплекс заходів Регулятора, що включає збір об'єктивної та достовірної інформації про фінансовий стан і діяльність піднаглядних осіб. Метою цього нагляду є забезпечення дотримання встановлених законодавчих вимог у сфері фінансових послуг. Учасники ринку фінансових послуг і їхні взаємозв'язки формують ринок фінансових послуг, який об'єднує суб'єктів, що надають і отримують фінансові послуги. Фінансові послуги, у свою чергу, охоплюють операції чи сукупність операцій, пов'язаних із використанням фінансових ресурсів, які здійснюються в інтересах осіб, відмінних від їх надавачів, і визначаються законодавством як фінансові послуги.

Стаття 4 Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [42] деталізує різноманітність фінансових послуг, що регулюються на території України. Цей нормативний документ виокремлює кілька основних категорій послуг, які важливі для стабільності та розвитку фінансової інфраструктури країни.

Перш за все, важливе місце займає страхування, що дозволяє клієнтам знижувати фінансові ризики через компенсації втрат у разі настання страхових випадків. Далі йде надання коштів та банківських металів у кредит, що стимулює інвестиційну активність та сприяє розвитку бізнесу шляхом забезпечення необхідних ресурсів для реалізації економічних ініціатив.

Залучення коштів та банківських металів, які мають бути повернуті, формує основу для депозитної діяльності банків, що сприяє їх ліквідності та кредитоспроможності. Фінансовий лізинг є іншим важливим напрямом, який

дозволяє компаніям оновлювати основні фонди без необхідності одразових великих витрат.

Факторинг дозволяє підприємствам покращувати управління своїми оборотними активами через переуступку права вимоги платежів. Надання гарантій сприяє здійсненню угод, забезпечуючи учасників ринку додатковими впевненістю та юридичним захистом.

У сегменті торгівлі валютними цінностями та іншими фінансовими інструментами виокремлюються послуги, які дозволяють ринковим учасникам здійснювати обмінні операції, сприяючи таким чином валютній стабільності. Фінансові платіжні послуги забезпечують обіг грошових коштів та їхню доступність для широкого кола користувачів, від індивідуальних споживачів до великих корпорацій.

Додатково, у межах професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках, виділяються специфічні послуги, як-от клірингові та депозитарні операції, управління активами інституційних інвесторів, а також управління майном, пов'язаним з фінансуванням об'єктів будівництва або реалізацією проектів у сфері нерухомості. Ці послуги створюють необхідні умови для ефективного функціонування фінансового ринку, забезпечуючи його учасників потрібними інструментами для досягнення їхніх інвестиційних цілей.

Згідно зі статтею 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [41], банки отримують право на надання різноманітних банківських та інших фінансових послуг, не включаючи страхування, з можливістю проведення операцій як в національній, так і в іноземній валюті. Основою для здійснення банківської діяльності є спеціалізована банківська ліцензія, що надається відповідними регуляторними органами, і це визначає можливість банку надавати послуги своїм клієнтам.

Професійну діяльність на ринках капіталу банки здійснюють на основі ліцензій, які виділяються Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Серед основних банківських послуг, які банки мають право надавати, можна виокремити привертання фінансових ресурсів та банківських металів від

широкого кола осіб, організацію рахунків різного типу, включно з ескроу, а також кредитування з ресурсів, залучених під вклади або депозити.

Крім цього, банкам дозволено здійснювати надання фінансових послуг, таких як фінансовий лізинг, факторинг, надання гарантій, проведення операцій з валютними цінностями, реалізація фінансових послуг у професійній діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках, а також здійснення фінансових платіжних послуг. Ці послуги можуть надаватися тільки банками, що мають відповідну ліцензію і дозвіл на таку діяльність, гарантуючи таким чином високий рівень надійності та довіри з боку клієнтів.

Правове регулювання банківської діяльності є важливим компонентом публічно-правового управління, спрямованим на виконання ключових завдань держави. Банківська система в Україні виступає об'єктом фінансово-правового регулювання, оскільки вона бере участь у суспільних відносинах, пов'язаних із задоволенням фінансових потреб держави, місцевого самоврядування та інших суб'єктів. Особливе місце у цій діяльності займає обіг коштів, який є основним предметом банківської роботи, що підкреслює значущість її правового регламентування для забезпечення фінансової стабільності та прозорості ринку.

Основою правового регулювання банківської системи України слугують Закони України "Про банки і банківську діяльність" [41] та "Про Національний банк України". Ці законодавчі акти формують правову основу банківських відносин, де ключовими учасниками є банки та небанківські фінансові установи, а об'єктами діяльності виступають готівкові кошти, безготівкові кошти, цінні папери, валютні цінності та інше.

Окремою особливістю банківського регулювання є те, що воно здійснюється не лише на основі законів, але й через підзаконні нормативно-правові акти, а також через включення положень міжнародних правових документів. Всі ці акти разом утворюють що відоме як "банківське законодавство" [4, с. 36], що дозволяє створити цілісну та ефективну систему правового регулювання в цій важливій сфері.

Правове регулювання банківської діяльності в Україні є невід'ємною частиною державної політики, що має на меті забезпечення стабільності та функціональної ефективності фінансової системи країни. Згідно зі статтею 2 Закону України "Про банки і банківську діяльність", основні принципи банківської діяльності включають залучення коштів фізичних і юридичних осіб у формі вкладів, їх розміщення на визначених умовах із відповідним рівнем ризику, а також здійснення операцій з обслуговування банківських рахунків. Однак діяльність банків виходить за межі цих операцій і охоплює широкий спектр фінансових послуг, таких як операції з обміну валют, проведення розрахунків, інкасація коштів, довірче управління активами, надання лізингових послуг тощо.

Банківська система також відіграє ключову роль у розробці та реалізації грошово-кредитної і валютної політики, що сприяє економічній стабільності. Окрім цього, вона забезпечує юридичну та організаційну базу для функціонування банківських установ на фінансовому ринку, регулюючи їхню діяльність відповідно до чинного законодавства.

Банківські відносини формуються, розвиваються та припиняються у процесі здійснення банківських операцій на фінансовому ринку, що робить їх важливим об'єктом правового аналізу. Правове регулювання охоплює не лише взаємодію банків з клієнтами, а й питання створення, реорганізації та ліквідації банківських установ. Це стосується як діяльності Національного банку України, що є регулятором банківської системи, так і небанківських кредитних організацій другого рівня та філій іноземних банків, що функціонують в Україні. Такий підхід до правового регламентування сприяє забезпеченню прозорості, стабільності та довіри до банківської системи, що є необхідною умовою її успішного розвитку.

Захист прав і законних інтересів учасників банківських відносин та підтримання стабільності банківської системи є критичним аспектом, що вимагає регулювання на рівні національного законодавства та міжнародних угод [4, с. 41].

Державне регулювання банківської діяльності на фінансовому ринку в Україні здійснюється з метою захисту інтересів учасників економічних відносин, забезпечення стабільності всієї фінансової системи та виконання основних

функцій банків у національній економіці. Центральний банк країни, Національний банк України, виступає в ролі ключового органу державного регулювання, обладнаного повноваженнями для керування функціонуванням банківського сектору.

Банківське регулювання виражається через різні форми державного впливу, включно з прийняттям нормативно-правових актів, що встановлюють рамки для діяльності банків. Основою регулятивного процесу є систематизація і налагодження ефективних взаємовідносин у фінансовому секторі. Держава застосовує як імперативні, так і договірні механізми, включаючи цивільно-правові інструменти, що дозволяють адаптуватися до конкретних умов і потреб ринку [4, с. 43].

Національний банк виконує важливу роль, проводячи рефінансування комерційних банків, а також видаючи поручительства і гарантії, що сприяє підтримці ліквідності банківської системи.

У контексті глобалізації і інтеграції в міжнародні фінансові системи, банківське законодавство України не може існувати ізольовано від світової практики. Тому національне банківське регулювання повинно відповідати основним міжнародним стандартам і принципам. Це особливо актуально у світлі стратегічного курсу України на інтеграцію з Європейським Союзом. Гармонізація національного законодавства з законодавством ЄС включає адаптацію європейських норм та стандартів, встановлення спільних процедур та критеріїв для всіх видів банківських операцій, що сприятиме кращій інтеграції України в європейський і глобальний фінансовий простір [20, с. 145].

Законодавець повинен оперативнo реагувати на зміни в економіці та світових фінансових системах, адаптуючи національне банківське законодавство до сучасних вимог і викликів, тим самим забезпечуючи ефективність і стабільність банківської системи країни. Обравши шлях євроінтеграції, Україна взяла на себе зобов'язання інтегрувати до національного банківського законодавства стандарти, що відповідають принципам і вимогам банківської діяльності в Європейському Союзі. Насамперед, країна адаптувала норми ЄС,

спрямовані на боротьбу з використанням фінансової системи для легалізації доходів, здобутих незаконним шляхом, а також для протидії фінансуванню тероризму. Це включало імплементацію таких Директив ЄС, як:

- Директива № 2015/849 від 20 травня 2015 року, яка визначає заходи з протидії відмиванню грошей через фінансові системи та вносить зміни до низки європейських регуляторних актів;

- Директива № 2018/843 від 30 травня 2018 року, що оновлює попередню директиву, уточнюючи та розширюючи її положення.

На виконання вимог цих директив в Україні був розроблений і прийнятий Закон № 361-IX від 6 грудня 2019 року "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення", який набув чинності 28 квітня 2020 року.

Закон № 361-IX включає вимоги Директиви (ЄС) 2015/849, зокрема, з питань інформації, що супроводжує фінансові перекази, які є обов'язковими для країн Євросоюзу та держав, що прагнуть до вступу в ЄС. Оновлення законодавства також передбачає ряд інших важливих заходів: впровадження ризик-орієнтованого підходу у діяльності усіх суб'єктів первинного фінансового моніторингу; фокусування зусиль на найбільших ризиках і загрозах; значне зниження з 17 до 4 кількості операцій, що підлягають обов'язковому звітуванню; підвищення порогової суми фінансових операцій, яка вимагає повідомлення, з 150 тис. грн до 400 тис. грн, та перехід до кейсового звітування про підозрілі операції [39]. Внесені зміни відповідають вимогам згаданих Європейських директив.

Окрім того, зазначені реформи включають перегляд повноважень Національного банку України, банків та небанківських фінансових установ у сфері фінансового моніторингу, адаптуючи їх до європейських стандартів, визначених відповідними документами ЄС. Враховуючи необхідність адаптації до Директив (ЄС) № 2015/849 і № 2018/843, Правління Національного банку України ухвалило постанову від 19 травня 2020 року № 65, яка затвердила "Положення про здійснення банками фінансового моніторингу" (надалі – Положення № 65).

Це положення має на меті модернізувати систему фінансового моніторингу в банківській системі України, зокрема, через впровадження дистанційної ідентифікації та верифікації клієнтів в рамках процедури "знай свого клієнта". Важливим нововведенням є застосування як повноцінних, так і спрощених моделей верифікації.

Також заслуговує на увагу роль Базельського комітету з питань банківського нагляду, який встановлює основні принципи для ефективного нагляду за банками, що були прийняті у 1997 році та згодом переглянуті в 2006 та 2011 роках. Ці документи визначають стандарти для регулювання, нагляду та управління ризиками в банківському секторі. Особливо важливими є документи, такі як "Базель I" (1988 рік), "Базель II" (2005 рік) та "Базель III" (2010-2011 роки), які встановлюють мінімальні вимоги до достатності капіталу та процесу банківського нагляду для забезпечення стабільності глобальної фінансової системи. Із прийняттям Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року, яка була розроблена в рамках зобов'язань за Угодою про асоціацію з ЄС, Україна прагне створити умови для стабілізації банківської системи та підвищення її конкурентоспроможності на міжнародній арені. Проаналізовані акти та законодавчі рішення свідчать про відданість України цілям євроінтеграції і приведення національного банківського законодавства у відповідність до стандартів ЄС [39].

1.3 Критичний огляд наукових публікацій з проблематики діяльності банків на фінансовому ринку

Одним з ключових досліджень у галузі банківської системи України на фінансовому ринку є монографія Л.О. Примостки, М.І. Дибби, І.В. Краснової та інших «Банківська система України: інституційні зміни та інновації» [5]. Вона

розглядає інноваційні напрямки розвитку та інституційні зрушення в умовах глобальних викликів, з якими зіштовхується банківська сфера України. Автори аналізують процеси концентрації банківського капіталу, а також нововведення у технологіях, продуктах і послугах банків. Розглядається практика дистанційного банкінгу, використовуючи досвід як світовий, так і вітчизняний, з особливою увагою до методів оцінки його ефективності і виявлення нових тенденцій у регуляції банківської діяльності на міжнародному та національному рівнях. Окремий акцент зроблено на аналіз надійності банківської системи в контексті циклічного розвитку економіки, з урахуванням міжнародних стандартів у банківській сфері.

Міжнародна монографія "Фінансовий бізнес: інновації, фінтех, регулювання" авторства Л.О. Примостки, І.В. Краснової, В.В. Лавренюк, Л.М. Сембієвої та ін. [57] зосереджується на аналізі актуальних тенденцій у сфері фінансового бізнесу, особливо у контексті розвитку фінтех індустрії. Розглядаються структурні трансформації у фінансовій галузі та ризики, пов'язані з цифровою трансформацією банківського та страхового секторів. Виділяються напрямки співпраці банків, страхових компаній та фінтех-компаній для досягнення синергетичних ефектів і стимулювання динамічного розвитку.

Вивчено світовий досвід створення сталих фінансових екосистем, сформульовано пропозиції для українського банківського та страхового сектору щодо інтеграції в ці системи. В монографії також акцентується на впливі фінтех-інновацій на розвиток фінансового бізнесу, зокрема венчурне інвестування та формування інклюзивної фінансової поведінки в Україні. Описано сучасні підходи до регулювання фінансового сектору, зокрема використання комплементарних інституційних та кластерних методів, а також макропруденційну політику в контексті цифрових змін. Обговорюються перспективи запровадження цифрових валют центральними банками.

В іншій монографії "Інформація – фінанси – екаунтинг" А. Крисоватого, Н. Рязанова, В. Федосова [29] досліджено взаємозв'язки між фінансами, інформацією та обліком. Фінанси розглядаються як сфера, де грошовий капітал взаємодіє з

міною вартістю, інформація виступає як ключовий економічний ресурс, а екаунтинг - як інформаційна підсистема, що сприяє ефективному управлінню фінансами. Автори пропонують інституціональну концепцію фінансів, що дозволяє глибше зрозуміти зазначені взаємозв'язки.

В статті Е.С. Дмитренко [20] розкрито ключові аспекти правового регулювання банківських відносин на фінансовому ринку в контексті євроінтеграції України. Основна увага зосереджена на аналізі процесу імплементації стандартів Європейського Союзу до національного банківського законодавства згідно з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. Вивчено інтеграцію відповідних документів ЄС в українське законодавство та особливості їх застосування у вітчизняній банківській практиці. Окремо виділено роль Національного банку України у регулюванні та нагляді за банківською діяльністю, з урахуванням стандартів Базельського комітету з питань банківського нагляду. Також обговорено проблематику впровадження новітніх рекомендацій комітету в українське законодавство та розглянуто останні законодавчі ініціативи в цій сфері.

У статті А.В. Нечипоренко [37] здійснено аналіз діяльності банківських установ на фінансовому ринку України, основний фокус зроблено на факторах, що впливають на їх розвиток і ефективну роботу. Автор визначає важливість швидкого реагування банків до мінливих умов зовнішнього середовища для забезпечення успішної діяльності. Вивчено динаміку основних показників діяльності банків з 2013 по 2022 рік, включаючи доходи, витрати та фінансові результати. Проаналізовано рентабельність активів та капіталу банків, їхню динаміку в аналізованій період та надано відповідні висновки щодо ефективності банківської діяльності.

Стаття Клочко А.М., Шморгун Я.О. [26] акцентує увагу на необхідності модернізації діяльності банків на фінансовому ринку в Україні для захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз, зокрема у контексті дії воєнного стану. Одночасно з набуттям Україною статусу кандидата на вступ до ЄС, перед Національним банком відкриваються нові можливості для інтеграції в європейську фінансову

систему. Особлива увага приділяється аналізу впровадження технологій штучного інтелекту в банківську діяльність, які можуть сприяти розвитку сектору. Зокрема, розроблені рекомендації щодо кримінальної відповідальності за зловживання використанням штучного інтелекту. Аналізується існуючий стан застосування ШІ в банках України, представлені напрямки розвитку банківської сфери з акцентом на оптимізацію їх функціонування через ШІ. Пропонується стратегія, яка дозволить в майбутньому значно поліпшити взаємодію банків з клієнтами, забезпечити ефективність фінансових консультацій, оцінку ризиків і виявлення шахрайства, а також підтримувати користувачів в онлайн-сервісах банків.

В статтях Т. Бороденко [7;8] аналізуються підходи науковців до визначення концепції ринку цінних паперів та ролі банківських установ в його розвитку, з акцентом на сукупність загроз, які можуть мати як зовнішні, так і внутрішні ознаки. Описано етапи формування та розвитку українського фондового ринку в рамках євроінтеграції, включаючи адаптацію національного законодавства до стандартів Європейського Союзу. Аналіз останніх законодавчих змін відображає їх вплив на функціонування ринку цінних паперів, ідентифікує основні напрями розвитку ринку в контексті забезпечення національного економічного зростання.

Стаття Т.М. Бороденко, Р.М. Гапонюк [9] зосереджується на сучасних викликах банківської сфери на фінансовому ринку та ролі маркетингу у вирішенні цих викликів. Розглядаються актуальні тенденції маркетингових стратегій у динамічних умовах фінансових ринків, що включають цифровізацію та зростаючу конкуренцію. Досліджується вплив новітніх технологій на банківський маркетинг, включаючи мобільний та онлайн банкінг. Висвітлюються стратегії, які можуть збільшити конкурентоспроможність банків, наголошуючи на важливості ефективного використання маркетингу для адаптації банків до змінюваного ринкового середовища. Автор також розглядає діяльність іноземних банків на фінансовому ринку України, як описано в статті О. Тихого [55]. Досліджено вплив іноземних банківських груп, які контролюють значну частку активів і капіталу української банківської системи. Важливість подальшого наукового

аналізу зарубіжних банків у контексті післявоєнного відновлення виокремлюється як ключова для забезпечення стабільності національної банківської системи.

В статті Н.Б. Татарин та Д.М. Половко [54] аналізується ситуація на фінансовому ринку України в умовах воєнного стану, яка акцентує на значні виклики, але також стимулює до інновацій і радикальних змін. Зокрема, діджиталізація виділяється як критичний напрямок, що дозволяє забезпечувати безпечно і ефективно функціонування фінансових процесів. У дослідженні Б.С. Стеценко, Н.Д. Бабяк та М.А. Гапонюк [49] розглядається сучасна динаміка фінансового ринку, акцентуючи на інноваційних трендах і перетворенні знань на значний економічний актив. Підкреслено, що розгортання цифрових трансформацій виникає з інноваційної парадигми та, водночас, стимулює подальші інновації. В іншому дослідженні Б.С. Стеценко, С.О. Бірюк та К.М. Левченко [48] розглянуто сучасні тренди фінансового ринку, зокрема важливість його ролі в поствоєнній відбудові України. Наголошується, що негайне втілення комплексу заходів для активізації ринку повинно базуватися на діджиталізації. Визначено, що сучасний глобальний фінансовий ринок оперує на основі цифрових технологій, які є драйвером його розвитку.

Наголошено на необхідності держави зосередити увагу на цифровій траєкторії розвитку в поствоєнний період.

У дослідженні А. Нечипоренко [37] недостатньо висвітлені перспективи розвитку банківської системи України, що є суттєвим пропуском у контексті динамічних змін на фінансових ринках. Водночас, у статті [56] концентровано вказано на шляхах оптимізації банківської діяльності в країні, хоча і без глибокого аналізу стратегічних напрямів. Натомість, в дослідженнях [34], [46], [54] пропонується більш обґрунтоване і комплексне вивчення майбутнього розвитку української банківської системи. Аналіз проблем та перспектив банківського сектору представлено роботами Карліна М., Борисюка О., Звірка А. [25], де автори розглядають критичні аспекти та можливі шляхи еволюції банківської сфери. Узагальнення критичного огляду наукових публікацій з проблематики діяльності банків на фінансовому ринку наведено у Додатку А.

РОЗДІЛ 2

ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

АТ «ОЩАДБАНК» НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

2.1 Загальна характеристика діяльності АТ «Ощадбанк» на фінансовому ринку

Публічне акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» (АТ «Ощадбанк») є провідним українським комерційним банком, який займає друге місце за розміром активів та має найбільшу кількість відділень серед усіх банків України. На кінець 2023 та 2022 років 100% акцій банку належали державі. Ощадбанк здійснює свою діяльність на підставі ліцензії, виданої Національним банком України, надаючи широкий спектр банківських та фінансових послуг, окрім страхових (за винятком функцій страхового посередника). Основними напрямками роботи банку є обслуговування банківських рахунків і залучення депозитів від фізичних та юридичних осіб, надання кредитів, проведення платежів, торгівля цінними паперами та здійснення операцій з іноземними валютами.

Ощадбанк розташований за адресою: Україна, 01001, м. Київ, вул. Госпітальна, 12г.

Місія Ощадбанку полягає у впровадженні змін і сприянні позитивним перетворенням у країні, залишаючись при цьому банком першого вибору для українців. Стратегічною метою є забезпечення прибутковості, орієнтація на комерційний розвиток, високий рівень стійкості бізнесу та лідерство в інноваціях і задоволенні клієнтських потреб [40].

Ціннісні орієнтири банку охоплюють кілька ключових аспектів. З одного боку, це орієнтація на людину, що виражається у прагненні стати банком номер один для клієнтів і співробітників. Команда Ощадбанку є рушійною силою змін, де кожному надаються належні умови для ефективної роботи, навчання та розвитку. Клієнти розглядаються як партнери, які довіряють банку, тому для них створюються якісні сучасні продукти та послуги, а також формується безбар'єрне середовище, в якому кожен почувається комфортно.

З іншого боку, розвиток банку сприймається як важливий внесок у побудову успішної держави. Ощадбанк підтримує ініціативу на всіх рівнях управління, активно впроваджує інновації та прагне відповідати очікуванням клієнтів як у продуктах і технологіях, так і в якості сервісу та комунікацій [40].

Ощадбанк позиціонує себе як універсальний фінансовий інститут, акцентуючи увагу на розвитку роздрібного банкінгу та підтримці мікро-, малого і середнього бізнесу, зберігаючи при цьому стабільність у корпоративному секторі (рис. 2.1).

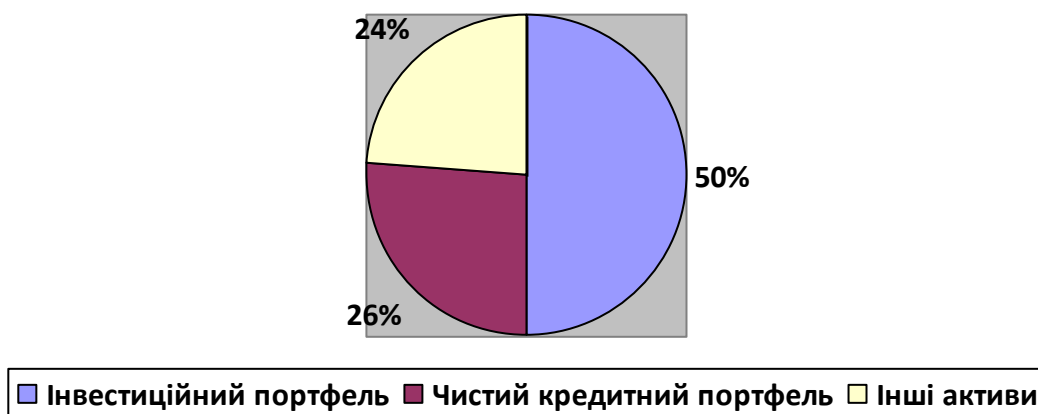

Рисунок 2.1 – Розподіл активів Ощадбанку станом на кінець 2023 р.

Джерело: розроблено автором на основі [40].

За даними, станом на закінчення 2023 року, активи банку розподілені наступним чином: інвестиційний портфель формує половину всіх активів банку, тобто 50%, чистий кредитний портфель складає 26%, а решта 24% припадає на інші активи. Структура кредитного портфеля включає заборгованість: 59% від

загального обсягу припадає на корпоративних клієнтів, 17% — на приватних осіб і 24% — на суб'єкти мікро-, малого та середнього бізнесу, що підкреслює збалансований підхід банку до різних сегментів ринку.

Портфель строкових депозитів на 84% формується коштами фізичних осіб, тоді як 8% припадає на клієнтів ММСБ і ще 8% – на корпоративних клієнтів. Основну частину процентних доходів банк отримує від кредитів юридичним особам і від інвестицій у цінні папери.

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну Ощадбанк, як банк критичної інфраструктури, зосередив свої зусилля на підтриманні стабільної та безперебійної роботи всіх структур. Це стосується функціонування відділень, банкоматів, мобільного додатка, чат-боту, Контакт-центру і мережі терміналів. Менеджери банку постійно залишалися на зв'язку, що підтвердило надійність і стабільність роботи установи навіть у складних умовах, зміцнюючи довіру не тільки до Ощадбанку, але й до всієї банківської системи країни.

Особливо важливим для банку є оперативне відновлення роботи на звільнених від окупації територіях. Ощадбанк повертається до таких міст одразу після Збройних сил України. На початок 2023 року українці мали доступ до послуг банку в майже 1 140 відділеннях, що становить близько 94% його мережі.

Клієнти Ощадбанку мають доступ до 2 569 банкоматів і 2 513 терміналів самообслуговування, що працюють по всій країні. Більшість банківських послуг можна отримати цілодобово через мобільний додаток «Мобільний Ощад», що робить їх доступними у будь-який час.

На початку війни банк впровадив кредитні канікули для підтримки своїх клієнтів, а згодом – програми реструктуризації заборгованості. Клієнти могли продовжувати користуватися встановленими кредитними лімітами на картках без жодних обмежень, а до 1 червня відсотки на ці кредити не нараховувалися. Після цього банк надав оновлені умови пільгових кредитних канікул, щоб підтримати своїх клієнтів у складний період.

У травні 2022 року Ощадбанк став першим на ринку, хто поновив надання роздрібних кредитів, і протягом наступних місяців закріпив свої лідерські позиції

у сфері авто- та іпотечного кредитування. Завдяки Ощадбанку у 2022 році 2 300 позичальників змогли придбати автомобілі, а загальний обсяг наданих кредитів у цьому сегменті склав 1,5 млрд грн. Також банк видав близько 900 іпотечних кредитів на суму понад 917 млн грн. Крім того, Ощадбанк утримує провідні позиції за державною програмою пільгового іпотечного кредитування «Оселя», профінансувавши 359 пільгових кредитів на загальну суму 484,5 млн грн.

У 2022 році Ощадбанк приєднався до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), пропонуючи доступні кредити зі ставкою від 0% річних у рамках державних та партнерських програм, зокрема за програмою «Доступні кредити 5-7-9%». В умовах воєнного стану банк також впровадив додаткові напрямки кредитування для клієнтів ММСБ, які включають пільгові кредити для релокації бізнесу, а також участь експортерів у програмі страхування кредитів через Експортно-кредитне агентство (ЕКА). У 2022 році кредитний портфель Ощадбанку досяг 17 мільярдів гривень.

Ще у 2019 році Ощадбанк став першим українським банком, який успішно запустив свій обліковий запис у соціальній мережі TikTok. Один із відеороликів банку набрав 7 мільйонів переглядів всього за два дні, привернувши значну увагу аудиторії [40].

Ощад відкрив акаунт у TikTok наприкінці 2019 року і став першим українським банком у цій соціальній мережі. Обліковий запис банку в TikTok - @oschad.

Ощадбанк має активну присутність у соціальних мережах, що є важливим елементом його комунікаційної політики та стратегії брендингу. Популярність чат-бота зі штучним інтелектом ChatGPT стає дедалі більшою – він підкорює навіть державні та фінансові установи. Сьогодні стало відомо, що його використовуватиме й «Ощадбанк». Штучний інтелект в тестовому режимі вестиме сторінки установи в соціальних мережах. Чат-бот отримує власну рубрику та генеруватиме для неї тексти й зображення. У 2018 році Ощадбанк розширив свою присутність у соціальних мережах, започаткувавши свій обліковий запис в Інстаграмі. У 2019 році банк вирішив освоїти ще одну

популярну платформу – Ютуб. З початком карантину, спричиненого пандемією Covid-19, Ощадбанк створив відеобібліотеку з інтернет-банкінгу, яка стала корисним ресурсом для клієнтів.

Ощадбанк також не залишив поза увагою одну з наймолодших і динамічних платформ – ТікТок. В останні роки банк активно освоює цю соціальну мережу, де зараз має майже 100 тисяч підписників. Для оцінки ефективності діяльності АТ «Ощадбанк» розглянемо динаміку економічних показників установи (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка прибутків АТ «Ощадбанк». млн. грн.

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Чистий процентний дохід	5498	7991	13363	14984	18729
Чистий процентний дохід після відрахування резерву	5335	6431	11524	3945	20093
Чистий комісійний дохід	4203	-844	-2038	5939	5649
Результат від операцій з іноземною валютою	122	117	199	1234	937
Всього доходів	10075	13894	12648	16230	24340
Адміністративні та інші операційні витрати	9821	11173	11596	14808	15093
Прибуток/(збиток) до оподаткування	254	2722	1052	636	9254
Прибуток/(збиток) за рік	255	2776	1054	638	5976

Джерело: складено автором на основі [40].

Як видно з табл. 2,1, чистий процентний дохід Ощадбанку у 2020 р. збільшився на 45,54%, а у 2021 р. - на 67,23%. Чистий процентний дохід після відрахування резерву Ощадбанку у 2019 р. зменшився на 19,58%, у 2020 р. збільшився на 20,54%, а у 2021 р. - на 79,19%.

Чистий комісійний дохід Ощадбанку у 2019 р. збільшився на 21,3%, у 2020 р. перетворився на збиток у 844 млн. грн., а у 2021 р. збиток збільшився до 2038 млн. грн. Проте у 2022 р. чистий комісійний дохід повернувся на рівень 2019 р.. Зростання доходів установи у 2019 р. на 17,29%, на 37,91% у 2020 р. та зменшення на 8,97% у 2021 р. і значне збільшення у 2022 р. зумовлене

ефективною комунікаційною політикою банку, як одного з чинників успішної діяльності на конкурентному ринку.

У 2020 році Ощадбанк зафіксував зниження прибутку на 25,47% у порівнянні з 2019 роком. Проте вже у 2021 році прибуток зріс на 44,23% порівняно з попереднім роком, що свідчить про відновлення фінансових показників після кризових змін. За перші дев'ять місяців 2022 року прибуток банку зріс у 2,24 рази. Підсумки 2023 року стали визначним моментом для банку: прибуток до оподаткування склав 9,25 млрд грн, що є найвищим показником в історії банку. Після оподаткування чистий прибуток становив 5,98 млрд грн. Така динаміка фінансових результатів вказує на ефективність обраної бізнес-моделі Ощадбанку та успішне впровадження стратегії, орієнтованої на виклики воєнного часу.

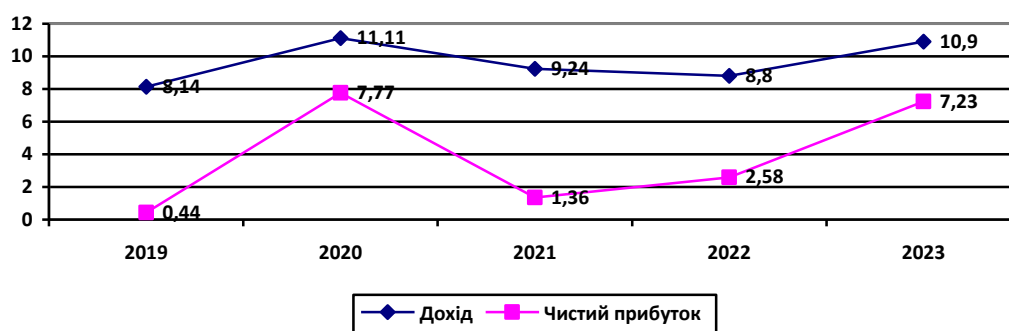

Рисунок 2.2 – Частка доходів та чистого прибутку Ощадбанку у банківській системі, %

Джерело: побудовано автором на основі [40].

Як видно з рис. 2.2, Ощадбанк генерує від 8,14 до 11,11% доходів банківської системи України та до 7,77% загального чистого прибутку.

Високі значення прибутковості, достатності капіталу, ліквідності, стабільна якість активів, що відображені в річному фінансовому звіті Ощадбанку за 2023 рік, свідчать про його стабільність та високу надійність для клієнтів та партнерів. Імідж Ощадбанку значною мірою визначається масштабом, динамікою та структурою його активів. Завдяки ефективному залученню вільних коштів

фізичних та юридичних осіб банк забезпечує стабільність своєї діяльності та зростання фінансових показників.

Збільшення активів є відображенням зростаючої довіри клієнтів до банку, що свідчить про його надійність та стабільну прибутковість. Це завдання банк реалізує через організацію потужної комунікаційної політики, яка сприяє формуванню позитивного іміджу.

Значна частина комунікаційних витрат розглядається як інвестиції у створення нематеріальних маркетингових активів. Завдяки цьому банк будує міцні відносини зі споживачами та іншими учасниками ланцюга створення вартості, що включає розвиток торговельних марок та зміцнення репутації в очах клієнтів і партнерів.

Ефективна комунікаційна політика відіграє важливу роль у зміцненні позиції банку на фінансовому ринку. Ощадбанк інвестує в розвиток відносин з клієнтами, підвищуючи їхню лояльність та зміцнюючи довіру до фінансової установи. Завдяки послідовній стратегії в сфері комунікацій банк не лише залучає нових клієнтів, але й утримує існуючих, що дозволяє йому забезпечувати стабільне зростання та підтримувати високий рівень надійності у період економічної нестабільності.

Аналіз динаміки активів АТ «Ощадбанк» наведено у табл. 2.2.

Як видно з табл. 2.2, активи АТ «Ощадбанк» у 2020 р. зменшилися на 6,24% при збільшенні інвестиційних цінних паперів на 14,64%. У 2021 р. вони збільшилися на 0,59% за рахунок зростання кредитів та авансів клієнтам на 18,23%, а у 2022 р. - на 3,42%, що свідчить про ефективність діяльності установи на фінансовому ринку.

Обсяг активів Ощадбанку згідно зі звітом про фінансовий стан на кінець 2023 року становить 346,5 млрд грн (на 28,7% більше ніж цей показник станом на кінець 2022 року, коли він становив 269,3 млрд грн).

Обсяг грошових коштів та обв'язкових резервів у 2022 р. зріс на 49,34%, а у 2023 р. – на 132,05%. Кредити та аванси клієнтам у 2022 р. зросли на 11,32%, а у 2023 р. – на 7,08 %.

Обсяг інвестиційних цінних паперів у 2022 р. збільшився на 11,51%, а у 2023 р. – на 20,87%.

Таблиця 2.2 - Динаміка активів Ощадбанку, млн.грн. [40]

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Грошові кошти, їх еквіваленти та обв'язкові резерви	36803	25553	19001	28377	65850
Заборгованість банків	20156	0	0	0	0
Кредити та аванси клієнтам	65168	63226	74754	83216	89109
Інвестиційні цінні папери	113616	130251	128686	143498	173447
Інвестиційна нерухомість	809	634	633	629	542
Основні засоби	8553	7913	6947	6521	10209
Нематеріальні активи	1394	1812	2050	2106	2466
Інші активи	2224	2458	2014	4558	3984
Всього активів	249145	233600	234971	269274	348536

Розглянемо структуру активів АТ «Ощадбанк» (табл. 2.3).

З аналізу даних табл. 2.3 випливає, що інвестиційні цінні папери займають домінуючу позицію в структурі активів Ощадбанку, тоді як частка кредитів та авансів клієнтів складає лише 31,81% від їх загальної суми. Така структура активів може обмежувати потенційні можливості банку для генерації прибутку, оскільки державні цінні папери зазвичай пропонують меншу дохідність у порівнянні з процентними доходами від кредитів. Це обставина вимагає від Ощадбанку адаптації його комунікаційної політики, щоб ефективно управляти сприйняттям інвесторів і клієнтів стосовно своєї фінансової стратегії та стабільності.

Таблиця 2.3 - Структура активів Ощадбанку, %

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Грошові кошти, їх еквіваленти та обв'язкові резерви	14,77	10,94	8,09	10,54	18,89
Заборгованість банків	8,09	0,00	0,00	0,00	0,00
Кредити та аванси клієнтам	26,16	27,07	31,81	30,90	25,57
Інвестиційні цінні папери	45,60	55,76	54,77	53,29	49,76
Інвестиційна нерухомість	0,32	0,27	0,27	0,23	0,16
Основні засоби	3,43	3,39	2,96	2,42	2,93
Нематеріальні активи	0,56	0,78	0,87	0,78	0,71
Інші активи	0,89	1,05	0,86	1,69	1,14
Всього активів	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Джерело: складено автором на основі [40].

Як видно з табл. 2.3, основну частку активів банку складають інвестиційні цінні папери, в той час як кредити та аванси клієнтів не перевищують 31,81 % від загальних активів. Це значно зменшує можливості отримання прибутку через порівняно більш низьку дохідність державних цінних паперів у порівнянні з процентними доходами.

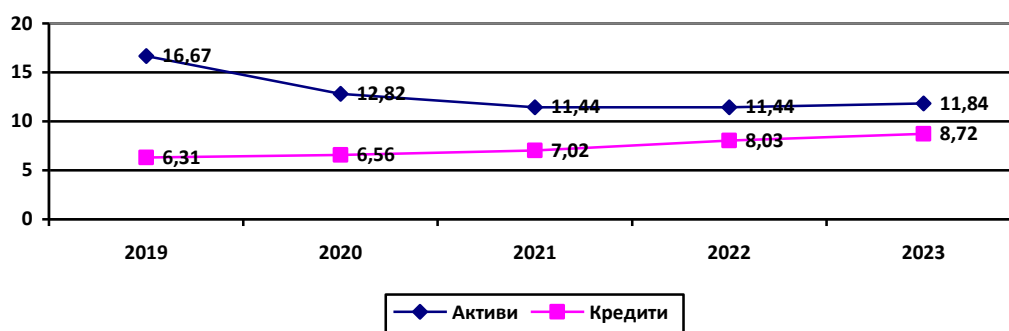

Рисунок 2.3 – Частка активів та наданих кредитів Ощадбанку у банківській системі, %

Джерело: побудовано автором на основі [40].

Як видно з рис. 2.3, Ощадбанк генерує від 11,44 до 16,67% активів банківської системи України та до 8,72% загального обсягу наданих кредитів.

Динаміку зобов'язань Ощадбанку наведено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 - Динаміка зобов'язань Ощадбанку, млн.грн. [40]

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Кошти банків	58	5824	7608	542	366
Кошти клієнтів	202142	186165	191453	233940	302944
Інші фінансові зобов'язання	2907	4453	4430	607	609
Резерви та нефінансові зобов'язання	2463	1276	879	2097	2380
Всього зобов'язань	229574	211646	213084	247092	317811

Як видно з табл. 2.4, зобов'язання Ощадбанку у 2019 р. зросли на 15,24% при збільшенні коштів клієнтів на 31,25%. У 2020 р. вони зменшились на 7,81% при зменшенні коштів клієнтів на 7,9%, а у 2021 р. збільшились на 0,68% при зростанні коштів клієнтів на 2,84%, у 2022 р. збільшились на 15,96% при зростанні коштів клієнтів на 22,19%, у 2023 р. – 28,62% при зростанні коштів клієнтів на 25,5%, що свідчить про стабільно високий рівень довіри клієнтів до Ощадбанку через його ефективну діяльність та комунікаційну політику.

Структуру зобов'язань Ощадбанку наведено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 - Структура зобов'язань Ощадбанку, %

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Кошти банків	0,03	2,75	3,57	0,22	0,12
Кошти клієнтів	88,05	87,96	89,85	94,68	95,32
Інші фінансові зобов'язання	1,27	2,10	2,08	0,25	0,19
Резерви та нефінансові зобов'язання	1,07	0,60	0,41	0,85	0,75
Всього Зобов'язань	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Джерело: складено автором на основі [40].

Як вказується у табл. 2.5, кошти клієнтів склали значну частину зобов'язань Ощадбанку в 2023 році, становлячи 95,32%. Цей показник має важливе значення для визначення стратегічних напрямків та оцінки ефективності діяльності банку. До кінця третього кварталу 2024 року сума залишків на рахунках фізичних осіб в Ощаді значно зросла, перевищивши 14,3 млрд грн з початку року і досягнувши понад 200 млрд грн. З цієї суми, 114,6 млрд грн припадають на кошти на вимогу, а 87,4 млрд грн — на строкові депозити. Таке розподілення вказує на зростаючу довіру клієнтів до банку та зміцнення його позицій на ринку як надійного депозитарного закладу, що може мати значний вплив на його загальну стратегію та операційну діяльність.

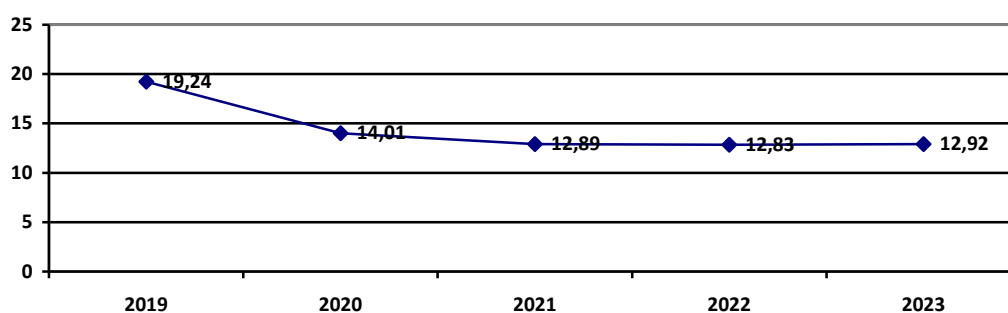

Рисунок 2.4 – Частка коштів клієнтів Ощадбанку у банківській системі, %

Джерело: побудовано автором на основі [40].

Як видно з рис. 2.4, у 2019 р. Ощадбанк залучив 19,24% коштів клієнтів банківської системи України. В наступні роки його частка зменшилась до 12,92%.

2.2 Депозитні послуги АТ «Ощадбанк»: стан та тенденції розвитку

Депозити клієнтів становлять основну частину залучених ресурсів банків, що відіграють ключову роль у ресурсній політиці будь-якої банківської установи. Обсяг і якість цих коштів безпосередньо впливають на структуру та обсяг активів

банку, а також на його прибутковість. Зазвичай, частка залучених ресурсів у пасивах банку повинна складати не менше 80%. Менше значення свідчить про вищу фінансову стійкість, але може вказувати на низький рівень ділової активності банку [1, с. 52]. На рис. 2.2 представлено, як змінювалася частка залучених ресурсів у пасивах АТ «Ощадбанк» у період з 2019 по 2023 роки.

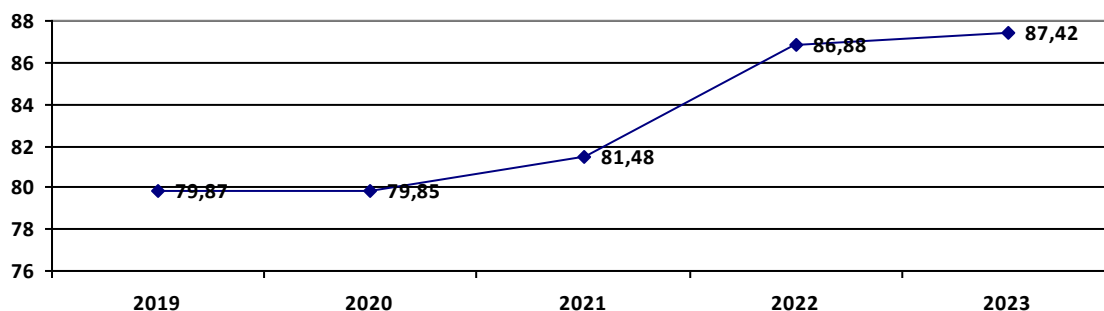

Рисунок 2.5 – Динаміка частки залучених коштів у пасивах АТ «Ощадбанк» протягом 2019 – 2023 рр., %

Джерело: побудовано автором на основі [40].

У період з 2019 по 2023 роки АТ «Ощадбанк» суттєво розширив масштаби своєї депозитної діяльності, збільшивши частку залучених коштів з 72,87% у 2019 році до 87,42% у 2023 році (рис. 2.2). Це зростання свідчить про помітне покращення ділової активності банку, який досяг рівня залучених коштів, близького до загальноприйнятого показника для банківського сектора. Успіх у залученні депозитів значною мірою залежить від умов, які пропонує банк у своїх депозитних продуктах, тому важливо розглянути деталі цих програм, зокрема, щодо умов для різних клієнтських груп.

За підсумками 2023 року Ощадбанк увійшов до числа лідерів за обсягом залучених коштів від фізичних та юридичних осіб, що відображає високу довіру клієнтів до банку та його конкурентоспроможність у депозитному сегменті. Це досягнення є результатом гнучкої депозитної політики та сприятливих умов для клієнтів. Доходи за депозитами банку, вказані до оподаткування, свідчать про вигідні можливості для вкладників. Крім того, банк пропонує клієнтам

можливість поповнення депозитів, що робить його програми ще привабливішими для різних груп клієнтів.

Ощадбанк продовжує зміцнювати свої позиції на ринку завдяки вдосконаленню умов для залучення коштів і розвитку продуктів, орієнтованих на зростаючі потреби клієнтів. Така політика дозволяє банку не лише збільшувати обсяги депозитів, а й підтримувати високий рівень довіри до своєї фінансової стабільності.

Таблиця 2.6 - Ефективні ставки депозитів на суму 100 тисяч гривень, % річних. [40]

Строк, місяців***	1	3	6	12	24	36
Мій депозит*	–	10.83	11.46	11.5	11,5	11,5
Мобільні заощадження.	3.00	3.01	3.02	3.03		
Мій захисник	–	12.00	12.50	–		
Мій пенс. депозит*	–	11.34	11.98	12.0	12,0	12,0
Моя Перемога	–	12.00	12.50	–		

* Враховано надбавку за онлайн-банкінг.

** Дохідність усіх депозитів (окрім вкладів Мій захисник та Моя Перемога) враховує капіталізацію відсотків.

*** Під терміном 3 місяці мається на увазі 3 місяці + 5 днів.

Для військовослужбовців та їхніх сімей найвигіднішим вкладом є програма «Мій захисник», доступна виключно в гривні зі строками на 3 або 6 місяців. Пенсіонерам найкраще обирати вклад «Мій пенсійний депозит», який доступний на строк від 3 до 12 місяців. Для інших вкладників вигідним варіантом на 12 місяців стане «Мій депозит», який пропонує високі відсоткові ставки без можливості дострокового зняття коштів. Дохідний вклад «Моя Перемога», орієнтований на нові кошти клієнтів, забезпечує найвищий відсоток для вкладень на 3 і 6 місяців. Основною перевагою цього вкладу є можливість зняття коштів без втрати відсотків.

У доларах США оптимальним варіантом є вклад «Мій депозит» зі строками на 6 та 12 місяців. Для коротшого періоду в 3 місяці найбільш вигідний варіант – вклад «Моя Перемога» для нових коштів клієнтів. «Мій валютний депозит» підходить для тих, хто хоче захистити свої заощадження від коливань валютного курсу, хоча вклади на строк 1 місяць у доларах США банк не пропонує.

Таблиця 2.7 - Ефективні ставки депозитів на суму 5 тис. доларів США, % річних.[40]

Строк, місяців****	1	3	6	12
Моя Перемога	–	1.75	–	–
Мій депозит*	–	0.15	0.30	0.40
Мій пенс. депозит*	–	0.15	0.30	0.40
Мій валютний депозит**	–	–	0.26	–

* Враховано надбавку за онлайн-банкінг.

** Оформлення у доларах США з гривневої картки за поточним курсом НБУ. Враховано надбавку за онлайн-банкінг.

*** Дохідність усіх депозитів враховує капіталізацію відсотків.

**** Під терміном 3 місяці мається на увазі 3 місяці + 5 днів.

У євро для пенсіонерів найвищу дохідність забезпечує «Мій пенсійний депозит» на 6 і 12 місяців, тоді як для інших клієнтів найкращим вибором є «Мій депозит». На строк 3 місяці вклад «Моя Перемога» є найвигіднішим для нових клієнтських коштів, а вкладення на 1 місяць у євро не доступні.

Таблиця 2.8 - Ефективні ставки депозитів на суму 5 тис. євро, % річних.[40]

Строк, місяців***	1	3	6	12
Моя Перемога	–	0.50	–	–
Мій депозит*	–	0.11	0.15	0.20
Мій пенс. депозит*	–	0.11	0.20	0.25

* Враховано надбавку за онлайн-банкінг.

** Дохідність усіх депозитів враховує капіталізацію відсотків.

*** Під терміном 3 місяці мається на увазі 3 місяці + 5 днів

«Мій депозит» забезпечує високі відсоткові ставки без права дострокового зняття. Для відкриття вкладу встановлено мінімальну суму: 1 000 гривень, 100 доларів США або 100 євро. Строки для цього депозиту можуть становити 3 місяці

+ 5 днів, 6, 12, 24 та 36 місяців – доступні у гривнях, доларах США та євро. Виплата відсотків відбувається щомісячно, з можливістю капіталізації. Ставка може бути підвищена за певних умов: додається одна надбавка за нарахування зарплати або суму депозиту, до якої окремо додаються надбавки за використання онлайн-банкінгу та автопронлонгацію. Наприклад, для клієнта, що отримує зарплату в банку та розміщує 500 тисяч гривень на депозит через онлайн-банкінг, ставка збільшиться на 0,25% за суму і 0,25% за онлайн-банкінг, що сумарно складає 0,50% річних.

«Мій пенсійний депозит» пропонує найвищі відсоткові ставки для пенсіонерів, однак передбачає обмеження на дострокове зняття коштів. Мінімальна сума для відкриття – 1 000 гривень, 100 доларів США або 100 євро.

Для військовослужбовців та членів їхніх родин найбільш вигідним варіантом є вклад «Мій захисник», що пропонує найвищі відсоткові ставки та відкривається виключно у відділеннях банку. Мінімальна сума для відкриття – 5 000 гривень. У табл. 2.9 наведені дані про рахунки клієнтів Ощадбанку у 2022-2023 р.р

Таблиця 2.9 - Рахунки клієнтів ПАТ «Ощадбанк» у 2022-2023 р.р., тис.грн.

[40]

	31 грудня 2023 року	31 грудня 2022 року	Зміни абс. +/-	Зміни відн., %
Строкові депозити:				
Залишки на строкових депозитах від клієнтів	99372104	78928950	20443154	25,90
Залишки на інших депозитах від клієнтів	2563878	2507162	56716	2,26
Рахунки до запитання:				
Залишки на поточних рахунках від клієнтів	198755336	150677669	48077667	31,91
Залишки на депозитах до запитання від клієнтів	2252692	1826528	426164	23,33
Всього рахунків клієнтів	302944010	233940309	69003701	29,50

Поповнення депозиту дозволено, за умови мінімального внеску в 200 гривень, 10 доларів США або 10 євро. Депозити зі строком 12, 24 або 36 місяців можна поповнювати протягом перших 8 місяців, при цьому максимальна сума поповнення на місяць дорівнює початковій сумі вкладу. Дострокове зняття коштів з цього депозиту не передбачено, але є опція автопродлонгації, від якої можна відмовитися шляхом подання письмової заяви.

Залишки на інших депозитах клієнтів Ощадбанку включають кошти за депозитними рахунками, терміни дії договорів яких спливли, а клієнти не зверталися за їх оформленням протягом трьох років або більше. На кінець 2023 року загальний залишок на рахунках десяти найбільших клієнтів банку склав 37 140 902 тисячі гривень. Це становило 12% від загальної суми рахунків клієнтів, порівняно з 15 463 883 тисячами гривень на кінець 2022 року, що було 7% від загальної суми. Також станом на 31 грудня 2023 року загальний залишок на рахунку найбільшого клієнта банку становив 5% від загальної суми рахунків клієнтів, що є значним зростанням порівняно з 1% на кінець 2022 року. Ці дані свідчать про значні зміни у структурі депозитних коштів банку, зокрема, про зростання концентрації коштів у руках найбільших клієнтів.

Протягом 2023 року в Ощадбанку спостерігалось значне зростання строкових гривневих вкладів, які збільшилися на 32,3%, досягаючи понад 58 млрд грн. Банк активно працював над розширенням асортименту депозитних продуктів, зробивши їх привабливішими для клієнтів завдяки вигіднішим умовам.

Однією з ключових ініціатив стало запровадження спеціального депозиту «Мій захисник», спрямованого на підтримку військовослужбовців та їхніх родин. До кінця 2023 року на цьому депозиті було розміщено більше ніж 14 млрд грн. Також у травні було запущено вклад «Моя перемога» з підвищеною відсотковою ставкою, на якому станом на кінець року вже було розміщено понад 6 млрд грн.

Значне зростання депозитів вказує на високий рівень довіри клієнтів до Ощадбанку. Це стало можливим завдяки стабільній роботі його відділень і дистанційних каналів обслуговування, які ефективно функціонували навіть під

час складних умов повномасштабної війни, забезпечуючи клієнтів надійними та безпечними фінансовими послугами.

У наведеній нижче таблиці представлена структура рахунків клієнтів за секторами економіки. На кінець 2022 року сума депозитів, що утримувались як забезпечення зобов'язань за виданими гарантіями та іншими фінансовими зобов'язаннями, становила 42 181 тисяч гривень.

У 2023 року ця сума зросла до 412 919 тисяч гривень. Це показує важливу зміну у структурі рахунків клієнтів Ощадбанку, де частка депозитів, які слугують забезпеченням фінансових зобов'язань, значно збільшилася протягом року.

Таблиця 2.10 - Рахунки клієнтів ПАТ «Ощадбанк» за секторами економіки у 2022-2023 р.р., тис. грн.[40]

Аналіз за секторами економіки	31 грудня 2023 року	31 грудня 2022 року
Фізичні особи	188 852 202	168 637 281
Енергетика	15 992 561	14 628 762
Нафтогазова та хімічна промисловість	15 040 163	1 073 826
Торгівля	14 907 078	8 786 690
Сільське господарство	9 798 926	7 830 821
Послуги	8 883 024	5 481 932
Будівництво та нерухомість	6 894 704	4 047 533
Медіа та зв'язок	6 735 517	1 794 974
Транспорт	6 143 959	2 494 109
Фінансові послуги	6 024 665	2 631 779
Машинобудування	4 095 573	2 426 258
Органи державного управління та місцевого самоврядування	3 683 279	3 981 625
Виробництво промислових та товарів народного споживання	2 164 692	1 332 156
Гірничодобувна та металургійна промисловість	1 897 936	779 598
Виробництво і переробка харчових продуктів та напоїв	1 537 451	1 391 742
Видавнича діяльність	133 946	70 144
Інші	10 158 334	6 551 079
Всього рахунків клієнтів	302 944 010	233 940 309

Таке значне збільшення може вказувати на зростання активності клієнтів у сфері забезпечених гарантій або на підвищення вимог до забезпечення зобов'язань в умовах зміненого економічного або регуляторного середовища.

До кінця третього кварталу 2024 року зафіксовано значне збільшення залишків на рахунках фізичних осіб в Ощадбанку, які виростили на понад 14,3 млрд грн з початку року, перевищивши 200 млрд грн. Із цієї суми, кошти на вимогу складають 114,6 млрд грн, а обсяг строкових депозитів досяг 87,4 млрд грн.

Це значне зростання свідчить про стійку лояльність вкладників до Ощадбанку навіть у складних умовах повномасштабної війни, демонструючи високий рівень довіри до фінансової стабільності установи. Суттєвий приріст спостерігається зокрема у депозитах у національній валюті, які зараз становлять понад 70% від загального обсягу депозитного портфеля роздрібних клієнтів. Серед популярних продуктів виділяються «Мій пенсійний депозит», який займає 30% від портфеля строкових вкладів, «Моя Перемога» з 23% і «Мій депозит» з 22%.

Ощадбанк значно спростив процес відкриття депозитів, зокрема для нових клієнтів. Завдяки «Мобільному Ощаду» та інтеграції з додатком «Дія», тепер можна дистанційно реєструвати «Мою картку» і миттєво отримати доступ до широкого спектру банківських послуг, включаючи можливість розміщення коштів на депозит. Ці зручні та інноваційні рішення сприяють подальшому залученню клієнтів та підвищенню загальної задоволеності користувачів банківськими послугами.

2.3 Діяльність АТ «Ощадбанк» на ринку цінних паперів

Ощадбанк володіє рядом ліцензій від Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), що дозволяє здійснювати різноманітну

професійну діяльність на ринках капіталу. Це включає брокерську та субброкерську діяльність, управління портфелем фінансових інструментів, торгівлю фінансовими інструментами, а також розміщення цінних паперів без надання гарантій. Додатково, банк має ліцензії на здійснення депозитарної діяльності, зберігання активів інститутів спільного інвестування та пенсійних фондів.

Державний Ощадбанк розширює спектр своїх послуг, пропонуючи фізичним особам нові можливості для інвестицій та розрахунків. Зокрема, клієнти можуть здійснювати операції з державними облігаціями внутрішньої позики (ОВДП) на вторинному ринку та проводити платежі на користь міжнародних брокерських компаній. Ці послуги доповнюють традиційні депозитні продукти та можливості придбання ОВДП на первинних аукціонах, організованих Міністерством фінансів, відкриваючи перед клієнтами нові інвестиційні горизонти та розширюючи можливості для диверсифікації їхніх інвестиційних портфелів. Перша послуга – це операції з купівлі-продажу ОВДП на вторинному ринку за котируваннями, встановленими банком. Їх придбання дає клієнтам можливість купувати цінні папери в будь-який день, не очікуючи чергового аукціону Мінфіну.

Також при купівлі ОВДП на вторинному ринку клієнту заздалегідь відома дохідність цінних паперів і існує можливість продати держоблігації за узгодженою з банком ціною.

Друга послуга – переказ коштів фізичних осіб на рахунки міжнародних брокерських компаній Interactive Brokers та Exante. Завдяки цим переказам клієнти Ощадбанку отримали можливість придбавати на міжнародних фондових ринках через онлайн-платформи цих брокерів акції іноземних компаній, зарубіжні корпоративні та суверенні облігації, біржові фонди тощо.

Динаміка обсягу портфелю інвестиційних цінних паперів АТ «Ощадбанк» протягом 2019 – 2023 р.р. наведена на рис. 2.6.

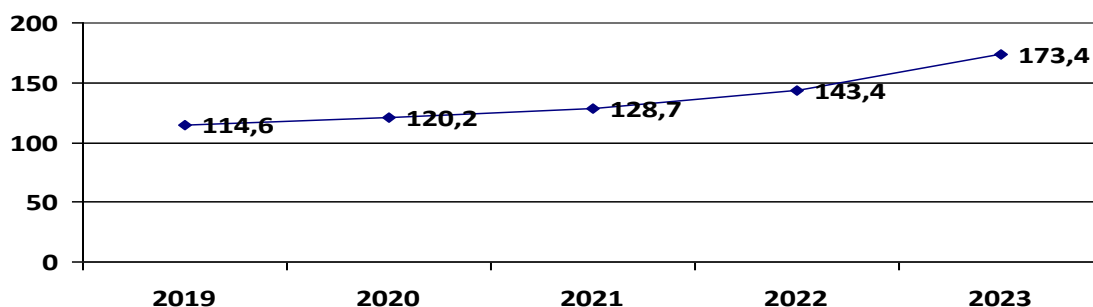

Рисунок 2.6 – Динаміка обсягу портфелю інвестиційних цінних паперів АТ «Ощадбанк» протягом 2019 – 2023 р.р., млрд. грн.

Джерело: побудовано автором на основі [40].

Як видно з рис. 2.6, АТ «Ощадбанк» стабільно нарощує обсяги портфелю інвестиційних цінних паперів протягом 2019 – 2023 р.р. та їх частку у активах (рис. 2.4).

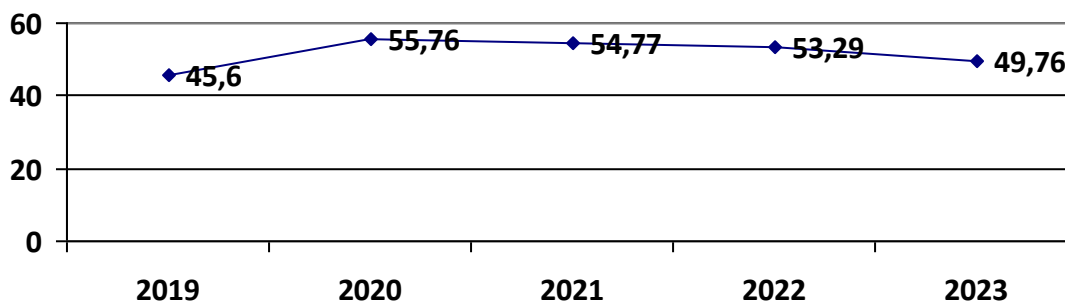

Рисунок 2.7 – Частка інвестиційних цінних паперів у активах АТ «Ощадбанк» протягом 2019 – 2023 р.р., %

Джерело: побудовано автором на основі [40].

Як видно з рис. 2.7, АТ «Ощадбанк» стабільно утримує частку інвестиційних цінних паперів протягом 2019 – 2023 р.р. на рівні 50%, що сприяє його прибутковій діяльності.

Як видно з рис. 2.8, частка інвестиційних цінних паперів Ощадбанку у банківській системі зменшилась з 21,06% у 2019 р. до 11,84% у 2023 р. Це свідчить про зростання зацікавленості в їх придбанні для інших банків.

В 2022 році в Ощадбанку відкрили продаж військових облігацій для юридичних та фізичних осіб — резидентів України.

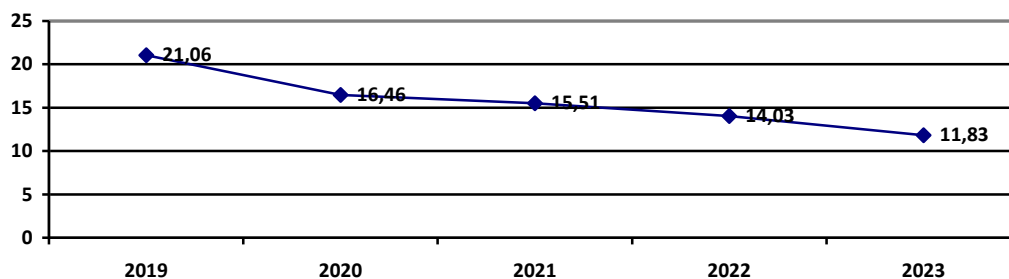

Рисунок 2.8 – Частка інвестиційних цінних паперів Ощадбанку у банківській системі, %

Джерело: побудовано автором на основі [40].

Придбання військових облігацій через Ощадбанк має певні особливості, які відрізняють цей процес від звичайних операцій з цінними паперами. Основні умови купівлі таких облігацій включають:

1. Валюту, строк обігу та ставку дохідності визначає Міністерство фінансів України під час аукціону.
2. За рішенням Національного банку України при купівлі військових облігацій не вимагається перевірка джерел походження коштів.
3. Погашення облігацій та виплата доходів здійснюються у валюті облігацій за графіком, установленим в умовах їх випуску.
4. Податок на доходи фізичних осіб та військовий збір із сум погашення та виплати доходів не утримуються.
5. Оновлення результатів розміщення військових облігацій доступне на сайті Міністерства фінансів.

В умовах воєнного стану процес купівлі військових облігацій спрощено. Активні клієнти Ощадбанку можуть придбати облігації дистанційно, зателефонувавши в банк для оформлення необхідних документів без необхідності відвідування установи. Преміум-клієнти мають змогу звернутися за

консультацією та допомогою в придбанні облігацій до своїх преміум-менеджерів. Нові клієнти банку та юридичні особи для здійснення купівлі повинні особисто звернутися до акаунт-менеджерів в Ощадбанку.

Військові облігації є спеціальним видом державних цінних паперів, які випускаються з метою фінансування потреб Збройних Сил України та інших воєнних витрат у період воєнного стану. Ці облігації розміщуються на внутрішньому ринку державних цінних паперів і відрізняються цільовим характером коштів, зібраних від їх продажу.

Стаття «Інвестиції» у консолідованому звіті про фінансовий стан АТ «Ощадбанк» охоплює кілька видів боргових цінних паперів: ті, що оцінюються за амортизованою вартістю, обов'язково оцінюються за справедливою вартістю через прибутки і збитки (включно з гібридними інструментами з вбудованими деривативами), і ті, що оцінюються за справедливою вартістю через інші всеосяжні доходи. Також до цієї категорії входять дольові інвестиційні цінні папери, класифікація яких за оцінкою за справедливою вартістю залежить від рішення АТ «Ощадбанк».

В області управління зобов'язаннями, АТ «Ощадбанк» здійснив ряд погашень єврооблігацій протягом 2022 і 2023 років. Зокрема, у березні 2023 року банк погасив єврооблігації на суму 35 000 тисяч доларів США, випущені у березні та липні 2011 року, що в еквіваленті становило 1 279 901 тисячу гривень на дату погашення. У тому ж році, у березні та вересні, було погашено ще дві серії єврооблігацій, кожна на суму 25 000 тисяч доларів США, випущених у березні 2013 року, з загальною сумою 1 828 430 тисяч гривень на дату погашення.

Також у 2022 році банк погасив єврооблігації випущені у березні та липні 2011 року, здійснивши платежі на суму по 35 000 тисяч доларів США в березні та вересні, з загальною сумою погашення 2 303 823 тисячі гривень на дату погашення. У тому ж році було погашено облігації випущені у березні 2013 року на суму по 25 000 тисяч доларів США в березні та вересні, сума погашення становила 1 645 587 тисяч гривень на дату погашення. При кожному з цих

погашень, окрім виплати основної суми, банк також виплачував відсотки по єврооблігаціях.

З початку повномасштабного вторгнення українці та іноземні інвестори значно активізували свої інвестиції в державні облігації України (ОВДП), інвестувавши понад трильйон гривень. Ця імпозантна сума еквівалентна приблизно 200 дням фінансування оборонних потреб країни або становить 15% від ВВП України у 2023 році. Від березня 2022 року військові облігації стали другим за значущістю джерелом фінансування державного бюджету.

Ощадбанк також взяв активну участь у придбанні ОВДП, з 24 лютого 2022 року до 20 травня 2024 року, інвестувавши загалом 154,23 млрд грн в еквіваленті. З цієї суми 26,6 млрд грн було інвестовано з початку 2024 року, 65,29 млрд грн у 2023 році, та 62,34 млрд грн у 2022 році. Інвестиції в ОВДП зіграли ключову роль у стабілізації фінансової системи та запобіганні кризи ліквідності під час війни, залучаючи значні кошти в економіку.

Облігації привабливі для інвесторів завдяки легкості придбання, конкурентоспроможній дохідності, яка перевищує інфляційні рівні, та гарантії держави щодо повернення інвестованих коштів. Зацікавленість у вкладеннях у ОВДП значно зросла серед громадян: інвестиції фізичних осіб збільшились в 2,5 рази, досягнувши 62 млрд грн, а інвестиції юридичних осіб подвоїлись, сягнувши 162,9 млрд грн.

Станом на 31 березня 2024 року відсоток рефінансування ринкових облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) в Україні досяг 138%. Особливо високий показник рефінансування, що складає 207%, спостерігається у сегменті ОВДП, номінованих у гривні. Це свідчить про те, що через випуск нових гривневих ОВДП держава залучає більше коштів, ніж потрібно для виплати за наявними зобов'язаннями перед інвесторами.

Ощадбанк, будучи первинним дилером на ринку державних цінних паперів України, активно бере участь у придбанні військових облігацій безпосередньо на щотижневих аукціонах, які проводяться Міністерством фінансів кожного вівторка. У період воєнного стану банк спростив процедури фінансового

моніторингу та підтвердження джерел походження коштів, що полегшує процес інвестування. Більше того, Ощадбанк скасував більшість комісій за операції з військовими облігаціями, дозволяючи клієнтам інвестувати з мінімальними витратами, коли, при погашенні цих облігацій не утримуються податки чи збори.

Ощадбанк також розширює свою діяльність у сфері корпоративних фінансів, зокрема через угоду з "Новою поштою". Банк придбав незабезпечені корпоративні облігації серії "Е" на суму 650 млн грн з терміном погашення 15 місяців [40]. Цей крок свідчить про готовність Ощадбанку підтримувати вітчизняний бізнес та ділитися ризиками в умовах відновлення країни, а також про бездоганну репутацію "Нової пошти" на фінансовому ринку. Випуск цих облігацій, зареєстрований 26 квітня 2024 року, є частиною більш широкої стратегії популяризації цінних паперів як інструменту для залучення коштів, спрямованих на розвиток українського бізнесу. Залучення фінансування дозволило "Новій пошті" ефективно інвестувати в розвиток та удосконалення своїх операційних процесів, швидко відновлювати інфраструктуру після пошкоджень, викликаних обстрілами, та забезпечувати надійний сервіс для своїх клієнтів.

Ощадбанк, який виконує свою діяльність на фондовому ринку з 2005 року за ліцензією Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, активно пропонує ряд фінансових послуг. Банк допомагає як юридичним, так і фізичним особам у придбанні облігацій внутрішніх державних позик, підтримує підприємства шляхом інвестиційного фінансування, фінансує енергоефективні проекти та надає посередницькі послуги на фондовому ринку, розширюючи інвестиційні можливості своїх клієнтів. Зокрема, Ощадбанк продемонстрував свою готовність співпрацювати з великими клієнтами, забезпечуючи значне фінансування через придбання корпоративних облігацій.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

3.1 Ключові проблеми діяльності банків на фінансовому ринку України

На фінансовому ринку України наразі працюють 63 банківські установи, у тому числі шість державних, 14 інституцій з іноземними інвестиціями та 43, які базуються на приватному капіталі. Така структура банківської системи є відображенням глибоких трансформацій, що відбуваються в механізмах функціонування та управлінні цим сектором. В академічних колах існує значний інтерес до цих перетворень, де дослідження часто показують як позитивні, так і негативні наслідки реформ. Скорочення кількості банків має свої переваги, наприклад, зміцнення фінансової стійкості і підвищення прозорості діяльності, але також має і недоліки, зокрема зменшення рівня конкуренції на ринку та потенційне погіршення якості послуг, що негативно впливає на довіру населення до банківської системи.

Вплив цифровізації є ще одним важливим аспектом сучасної динаміки банківської сфери. [48].

Довгострокові тенденції в банківській галузі свідчать про періоди нестабільності, особливо протягом останніх десяти років, де ми бачимо значне скорочення кількості банків. Ця динаміка має глибокі впливи на економіку та фінансову систему країни, висуваючи нові виклики перед регуляторами та політиками в контексті забезпечення стабільності та розвитку фінансового

сектору - чисельність вітчизняних банків скоротилась з 176 установ на початку 2013 року до 63 на початку 2023 року (рис.3.1).

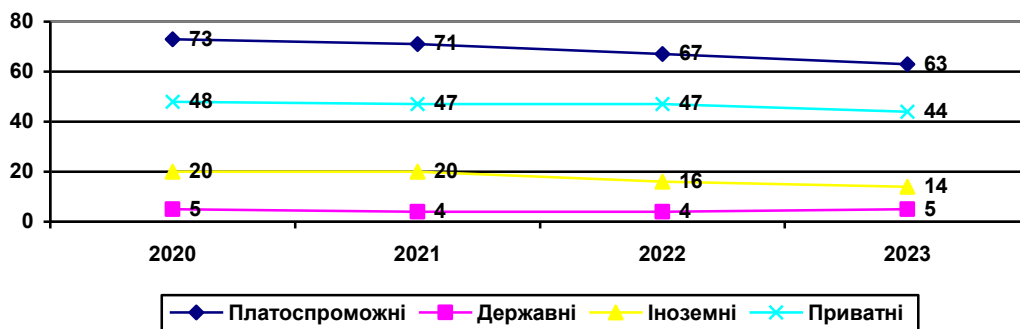

Рисунок 3.1 – Кількість банків в Україні [39]

Активи банків є ключовим індикатором ефективності та розвитку банківської системи України, відіграючи вирішальну роль у формуванні доходів банків. Вони відображають не тільки фінансову стабільність, але й здатність банківської системи адаптуватися до змін у економіці та вимогах ринку. Загальний обсяг активів банківської системи України значно збільшився за останні роки, незважаючи на скорочення кількості діючих банків у країні.

За даними станом на 1 січня 2024 року, загальний обсяг активів банківської системи сягнув 2 942,8 млн грн. Це на 1 120,0 млн грн, або 61,4%, більше порівняно з даними на 1 січня 2021 року. Такий стрімкий ріст свідчить про позитивні тенденції у банківському секторі, де попри скорочення кількості інституцій, загальна ефективність та обсяги активів продовжують зростати. Це може вказувати на покращення управління активами, більшу фокусацію на прибуткових операціях та загальну консолідацію сектору, що сприяє зміцненню фінансової стабільності.

З 2014 року через політичні та військові негаразди банківська система України відчула глибокий негативний вплив, який виявився у великому відпливі клієнтських коштів, погіршенні стану клієнтських активів, збільшенні числа банків, які стикаються з неплатоспроможністю, деградації загального стану державних фінансів та зростанні напруги у монетарній сфері.

У відповідь на такі умови, Національний банк України (НБУ) почав процес модернізації банківської системи. Проблеми у функціонуванні банківської системи України в умовах військового конфлікту відображено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 - Проблеми функціонування банківської системи України в умовах війни

Проблеми	Характеристика
Нестача трудових ресурсів	В українських банківських установах спостерігається значне зменшення кількості співробітників через військову ситуацію у країні та ризики пов'язані з ракетними атаками. Велика кількість працівників була змушена покинути свої посади або через закриття філій, або з особистих причин, що суттєво вплинуло на кількість доступних трудових ресурсів і загалом погіршило ефективність функціонування банківської системи.
Затримані платежі	Щодо платежів, то з моменту початку воєнних дій виникли ускладнення з виплатами, адже багато компаній намагались здійснити термінові виплати, як заробітну плату, так і допоміжні платежі. Часті затримки у транзакціях, особливо ті, що стосуються гуманітарних та оборонних потреб, часто пов'язані з нестачею персоналу в банках регіонів, які пережили окупацію, звільнення або активні бойові дії.
Втрати за виданими кредитами	Втрати за виданими кредитами також стали значним викликом. З початком війни процес кредитування майже зупинився, і чимало кредитів, виданих до війни, виявились безповоротними через неможливість виконання фінансових зобов'язань у воєнний час, що підтверджено оголошенням про надзвичайний стан від Торгово-промислової палати України.
Арешт банківських рахунків	Проблема арешту банківських рахунків в Україні стає особливо актуальною у зв'язку з вилученням та блокуванням банківських карт боржників, що серйозно ускладнює життя внутрішньо переміщених осіб. Ці особи часто не мають можливості скористатися коштами, які могли отримати від родичів чи у вигляді державної підтримки. Уряд вжив заходів для пом'якшення цієї проблеми, розблокувавши рахунки з боргом до 100 тисяч гривень, однак це питання залишається невирішеним і потребує подальших рішень.
Загроза кібератак	З січня 2022 року по вересень 2023 року в Україні було зареєстровано майже 4,000 інцидентів, більшість з яких була спрямована з Росії. Хоча загальна якість цих атак знизилася порівняно з початковим періодом війни, вони продовжують становити серйозну загрозу для стабільності банківської системи.
Перевищення лімітів залишків коштів у касах	Проблема перевищення лімітів залишків коштів у касах є значною на деокупованих територіях та в зонах активних бойових дій. Через загрозу пограбувань і складнощі з інкасацією, багато торгових та сервісних підприємств змушені вибирати між прийомом платежів готівкою або за допомогою карток в залежності від конкретної ситуації, що створює додаткові труднощі у їхній діяльності.

Джерело: побудовано автором на основі [31].

На сьогодні, у контексті нових викликів, таких як пандемія COVID-19 і введення воєнного стану, на ринку змогли зберегтися лише ті банківські інституції, які ефективно пристосувалися до змін. НБУ активно втілює нові стандарти у сфері банківського регулювання та нагляду, які кореспондують з директивами Європейського Союзу, Базельськими угодами та світовими практиками, що позитивно впливає на здоров'я банківської системи. Карлін М., Борисюк О. та Звірко А. виділяють кілька важливих проблем, які вплинули на банківський сектор України під час війни, що призвело до значних змін у його функціонуванні:

Надлишкова ліквідність та надприбутки банків. Верховна Рада України 21 листопада 2023 року ухвалила законопроект, що передбачає тимчасове збільшення податку на прибутки банків до 50% за ініціативою Міжнародного валютного фонду, Міністерства фінансів та Національного банку України. З 2024 року базова ставка податку на прибуток для банків становитиме 25%.

Дослідники аналізують це як наслідок того, що НБУ видав державі 390 млрд грн у 2022 році, збільшивши свій портфель ОВДП у 2,3 рази. Влада витратила ці кошти на соціальну допомогу та виплати військовослужбовцям. В результаті значна частина цих коштів залишилася невикористаною і накопичилася в банках. Замість використання цих коштів для покриття бюджетного дефіциту чи відновлення інфраструктури, банки тримають їх на депозитах у НБУ, що веде до недоцільної алокації ресурсів, хоча й зберігає їх у межах банківської системи і запобігає гіперінфляції [25, с. 94].

Депозитний ринок відіграє ключову роль у фінансовій системі країни, оскільки депозитні операції є основним джерелом формування ресурсної бази комерційних банків. Водночас депозити конкурують із фінансовими інструментами фондового ринку за рівнем прибутковості та надійності, що впливає на пріоритети вкладників.

Згідно з останніми даними Національного банку України, на 1 лютого 2024 року, загальний обсяг зобов'язань комерційних банків в Україні сягнув 2 588 463 млн грн. Із цієї кількості, лише 7 045 млн грн, або 0,27% зобов'язань, припадали

на строкові вкладення та кредити, отримані від інших банків. В той час як кошти суб'єктів господарювання становили значну частку — 1 243 306 млн грн, що дорівнює 48,03% від загальної суми зобов'язань. Кошти фізичних осіб склали 1 055 331 млн грн, або 40,77%, тоді як обсяг коштів від небанківських фінансових установ виявився 28 973 млн грн, що становить 2,16% від усіх зобов'язань банківської системи.

Важливо зазначити, що зазначені кошти корпоративних клієнтів та фізичних осіб включають не тільки строкові депозити, а й залишки на поточних рахунках. Однак, строкові депозити становлять відносно меншу частку в структурі банківських зобов'язань.

На зазначену дату, строкові кошти суб'єктів господарювання досягли 287 447 млн грн, що складає 23,12% від загального обсягу коштів цього сектору та 11,10% від усіх зобов'язань банків. Строкові кошти фізичних осіб сягнули 389 684 млн грн, або 36,93% від загальної суми коштів фізичних осіб і 15,05% від загальних банківських зобов'язань. Також обсяг строкових коштів небанківських фінансових установ становив 28 973 млн грн, що дорівнює 51,82% від загальної суми коштів цього сектору та 1,12% від усіх зобов'язань комерційних банків.

Отже, найбільш суттєву роль у забезпеченні банківської ресурсної бази за рахунок строкових вкладень виконують фізичні особи.

Протягом 2022-2023 років спостерігається збільшення обсягів вкладів населення, які переважно концентруються на поточних рахунках у великих державних банках. Це пов'язано з великим обсягом тимчасово невикористаних виплат військовослужбовцям, бюджетникам та переміщеним особам. Існує ризик, що ці кошти раптово вливаються в економіку, що може створити додатковий інфляційний тиск і підірвати фінансову безпеку банківської системи та економіку країни в цілому [25].

Особливість функціонування банківської системи України в умовах війни полягає у забезпеченні довіри клієнтів до банківського сектору, що є важливим для підтримання його стабільності.

Протягом цього періоду Національний банк України прийняв ряд критичних рішень. Зокрема, було введено обмеження на діяльність банків на валютному ринку, призупинено відтік іноземної валюти і встановлено ліміти на готівкові операції.

Таблиця 3.2 – Структура зобов'язань банків України за 2021-2023 рр. [31]

No з/п	Стаття зобов'язань	Сума млн грн			Відхилення	
		01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	2023-2022	2024-2023
1	Зобов'язання банків	1 797 718	2 135 838	2 646 009	338 120	510 171
2	Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	24 948	6 457	6 763	-18 491	306
	у% до зобов'язань банку	1,39	0,30	0,26	-1,09	-0,04
3	Кошти суб'єктів господарювання	758 434	889 526	1 260 155	131 092	370 629
	у% до зобов'язань банку	42,19	41,65	47,62	-0,54	5,98
3.1	Строкові вкладення суб'єктів господарювання	137 417	139 196	285 282	1779	146 086
	у% до зобов'язань банку	7,64	6,52	10,78	1,13	4,26
	у% до коштів суб'єктів господарювання	18,12	15,65	22,64	-2,47	6,99
4	Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	726 898	933 240	1 084 281	206 342	151 041
	у% до зобов'язань банку	40,43	43,69	40,98	3,26	-2,72
4.1	Строкові вкладення фізичних осіб	314 026	326 655	389 621	12 629	62 966
	у% до зобов'язань банку	17,47	15,29	14,72	-2,17	-0,57
	у% до коштів фізичних осіб	43,20	35,00	35,93	-8,20	0,93
5	Кошти небанківських фінансових установ	41 410	53 188	61 741	11 778	8 553
	у% до зобов'язань банку	2,30	2,49	2,33	0,19	-0,16
5.1	Строкові кошти небанківських фінансових установ	17 926	22 205	30 953	4 279	8 748
	у% до зобов'язань банку	1,00	1,04	1,17	0,04	0,13
	у% до коштів небанківських фінансових установ	43,29	41,75	50,13	1,54	8,39

Також основні тенденції змін у діяльності банків в умовах воєнного стану визначаються такими показниками, як рівень ліквідності, обсяг і структура активів, та сума зобов'язань, що мають критичне значення для підтримки стабільності банківської системи (рис.3.2).

Станом на сьогодні банківські установи стикаються з серйозними викликами у формуванні ресурсної бази за рахунок депозитних залучень. На початок 2024 року строкові депозити становили лише близько 25% від загального обсягу банківських зобов'язань, тоді як на початку 2019 року цей показник перевищував 40%. Така динаміка зумовлена підвищеною схильністю власників заощаджень зберігати кошти у високоліквідній формі, зокрема у вигляді готівки поза межами фінансової системи.

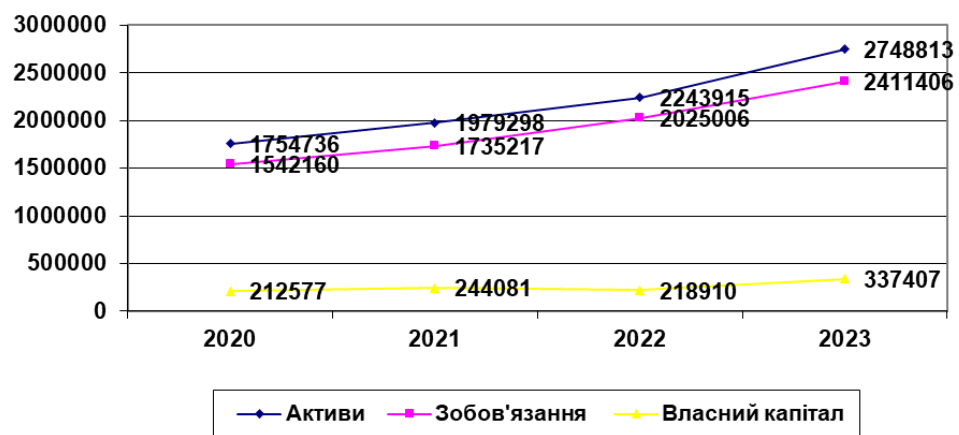

Рисунок 3.2 – Динаміка активів, зобов'язань та власного капіталу українських банків станом на 1 грудня, млн. грн. [39].

Основними факторами цього явища є нестабільна політична та економічна ситуація в Україні, що виникла внаслідок повномасштабної військової агресії з боку росії. Динаміку частки активів українських банків у ВВП наведено на рис. 3.3.

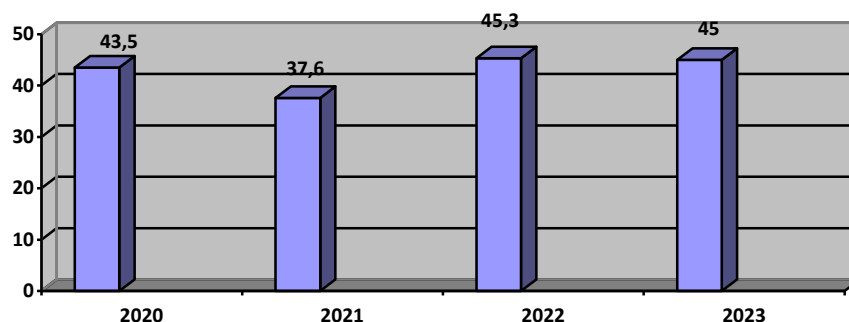

Рисунок 3.3 – Частка активів українських банків у ВВП, %

Джерело: побудовано автором на основі [39].

Динаміка чистого прибутку українських банків наведена на рис. 3.4.

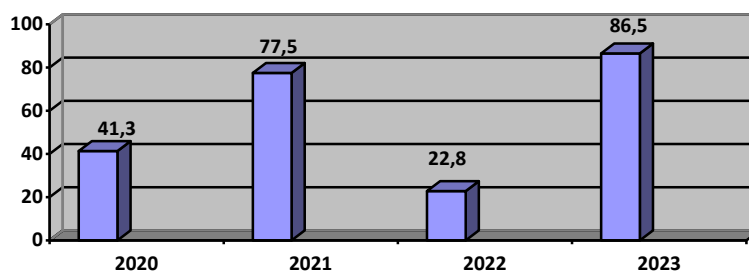

Рисунок 3.4 – Динаміка чистого прибутку українських банків, млрд. грн.

Джерело: побудовано автором на основі [39].

Порівнюючи періоди функціонування банківської системи України до і після початку війни, можна відзначити суттєві зміни в її ефективності. У 2021 році платоспроможні банки отримали рекордний чистий прибуток у розмірі 77,5 млрд грн, що майже вдвічі перевищувало показник 2020 року, який становив 41,3 млрд грн. Ці результати свідчать про те, що до 2022 року банківська система України працювала стабільно, відіграючи важливу роль у підтримці національної економіки. Проте вже у першій половині 2022 року, після початку війни, банки зазнали відчутних втрат, отримавши від’ємний фінансовий результат у 4,6 млрд грн. У другому кварталі 2022 року чистий збиток банківського сектору досяг майже 4,5 млрд грн, що стало показником глибоких кризових явищ у фінансовій сфері. У 2023 році фінансовий сектор почав адаптуватися до нових реалій, демонструючи здатність підтримувати макроекономічні показники. Економічне зростання перевищило очікування, а інфляція значно знизилася, що дозволило Національному банку України зменшити облікову ставку. Це зробило гривневі заощаджувальні інструменти більш привабливими, особливо в умовах покращення інфляційних очікувань [39].

Прогнози НБУ на 2025 рік залишаються оптимістичними, передбачаючи стабільні макроекономічні умови. Очікується подальше економічне зростання, низька інфляція, ефективний контроль за валютним ринком і збереження

привабливості гривневих активів. У таких умовах банківський сектор матиме необхідні передумови для зміцнення фінансової стабільності.

Банки в Україні продовжують адаптуватися до змін у фінансових умовах, зокрема, знижуючи ставки за депозитами, включно для бізнес-клієнтів. Попри ймовірне завершення періоду найвищої процентної маржі, її поточний рівень залишається високим, і навіть поступове зниження не створює серйозних загроз для фінансової стабільності банків [39].

3.2 Сучасні тенденції розвитку вітчизняного ринку банківських послуг в умовах цифрової економіки

У сучасних реаліях стрімкого розвитку цифрового ринку фінансових послуг рівень конкурентоспроможності цифрових банків значною мірою визначається інноваційністю їхніх маркетингових стратегій. Вплив новітніх технологій та змін у споживчих очікуваннях формує нові вимоги до підходів у сфері цифрового маркетингу, які не лише сприяють активному розширенню клієнтської бази, а й підвищують прибутковість банківських установ.

Трансформація споживчих звичок у поєднанні зі швидкими технологічними змінами чинить значний вплив на банки, змушуючи їх не просто впроваджувати інноваційні цифрові інструменти, а й адаптувати їх відповідно до унікальних потреб кожного клієнта. У зв'язку з цим сучасні маркетингові підходи у цифровій банківській сфері мають орієнтуватися на глибоке розуміння поведінки споживачів та прогнозування їхніх очікувань. Це, своєю чергою, дозволяє цифровим банкам підвищувати ефективність комунікації зі своєю аудиторією, вдосконалювати продуктову пропозицію та оптимізувати витрати на маркетингові активності.

Сьогодні поєднання маркетингових стратегій, фінансових технологій, банківських процесів і комунікаційних інструментів докорінно змінює спосіб

надання та споживання фінансових послуг. Термін «банкінг» (від англ. *banking*) у широкому значенні охоплює поняття банківської справи та банківської діяльності. Детальний аналіз і систематизація цих концепцій наведені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 - Перспективні напрями сучасного банкінгу [46]

Напрямок	Характеристика
Необанки (Neobanks)	цифрові банківські установи, що не мають традиційних відділень і відрізняються від звичайних банків своєю повністю цифровою інфраструктурою, не використовуючи застарілі сервери для своєї діяльності. Приклади основних необанків включають такі організації як ABN Amro, Aduen, Ant financial, і інші великі назви в галузі, такі як Monzo, N26, Revolut, які є попередниками у цій ніші цифрових фінансових послуг.
Lifestyle-банкінг	перетворює банк у важливий елемент щоденного життя роздрібних клієнтів, змішуючи фінансові послуги з повсякденними аспектами їхнього життя. Основною ідеєю є створення унікальних дата-сетів та бізнес-моделей, де платіжні системи стають вільними для користувача. Lifestyle-банкінг також залучає користувачів до активного використання різноманітних нефінансових послуг, роблячи банківську діяльність майже непомітною. Підхід "банк як медіа" включає створення та розповсюдження контенту, спрямованого на покращення фінансових звичок користувачів, як, наприклад, програма Better Money Habits від Банку Америки, що допомагає клієнтам краще розуміти та управляти своїми фінансами.
Поведінковий банкінг (Behavioral banking)	зосереджений на аналізі клієнтських поведінкових шаблонів для підвищення комфорту їхнього життя. Водночас, основна мета цього напрямку полягає в ідентифікації та запобіганні потенційних проблем клієнтів, забезпечуючи їх захист від можливих фінансових пасток. Серед прикладів можна виокремити Shift Technology у Франції, Klarna, Data-driven, Discovery Bank у ПАР та додаток Vitality Money, що базується на даних для прийняття рішень.
Оmnіканалний банкінг (Omnichannel banking)	забезпечує інтеграцію всіх доступних банківських каналів, аби клієнти могли користуватися однаковими послугами через будь-який зручний для них канал, чи то онлайн, чи офлайн. Наприклад, Укрсиббанк, Alior Bank і mBank в Польщі, DenizBank у Туреччині та RBS у Великобританії, які пропонують додаток GetCash для поліпшення зручності доступу.
Банк як послуга (Bank-as-a-service, BaaS)	пропонує оренду банківської інфраструктури, такої як ліцензії, процесинг платежів, випуск карток та контроль дотримання стандартів. Це дозволяє клієнтам користуватися повним спектром банківських функцій без необхідності вкладати в їх розробку. До провідних провайдерів BaaS відносяться solarisBank, Bankable, Trezor, 11:FS Foundry, Cambr, ClearBank, Starling Bank та інші, з прикладом застосування такої моделі у додатку Dozens від Fidor Bank та інших.
Відкритий банкінг (Open banking)	відіграє роль основної складової у розвитку платформ BaaS, стаючи вирішальним елементом для прозорості фінансових операцій клієнтів. Ця система забезпечує користувачам доступ до інформації про можливості та функції їхніх банківських рахунків, не вдаючись у складні технічні деталі, які притаманні BaaS. Зразками застосування цієї концепції є додатки Monzo, Starling та Revolut.
White label banking	є розширенням ідей BaaS та Open banking, де фінансові послуги надаються не самими банками, а сторонніми компаніями, що використовують чужу технологічну платформу. Це дозволяє швидко виходити на ринок з готовими рішеннями. Серед глобальних прикладів використання цієї моделі можна виокремити RadarPayments у Швейцарії, Optherium у США та Естонії, CurrencyCloud у Великобританії, Limepay в Австралії, Mbanq у Німеччині.

На цьому перетині формуються інноваційні підходи, які цифрові банки активно використовують для підвищення рівня залученості клієнтів, покращення якості обслуговування та сприяння розвитку фінансової інклюзії. В основі цих змін лежить концепція персоналізації, яка є ключовим елементом фінтех-маркетингу та забезпечує ефективну взаємодію банків із клієнтами. Сучасний банкінг розвивається у різних напрямках, серед яких Lifestyle-банкінг, поведінковий банкінг, Bank-as-a-Service, Open Banking, омніканальний банкінг, White Label Banking та необанки. Варто підкреслити, що персоналізація у сфері фінансових технологій передбачає насамперед здатність компаній адаптувати свої продукти, послуги та комунікаційні стратегії відповідно до унікальних запитів і вподобань кожного клієнта. Такий підхід значно перевершує традиційні універсальні маркетингові моделі, дозволяючи фінтех-компаніям розробляти та впроваджувати індивідуалізовані пропозиції й цільові повідомлення, що максимально відповідають очікуванням їхньої аудиторії.

Під діджиталізацією розуміється процес застосування цифрових технологій для створення нових або вдосконалення існуючих технологічних процесів, що відповідають сучасним умовам бізнесу та ринковим вимогам. У більш вузькому значенні, діджиталізація включає інтеграцію сучасних цифрових технологій в різні галузі економіки країни [34, с. 17].

Необанки представляють собою цифрові банківські інститути, які функціонують виключно онлайн без фізичних відділень, відмовляючись від застарілих серверних технологій. Ці банки активно реагують на зростаючий інтерес споживачів, вводячи інноваційні функції, такі як захист від овердрафту та стимули для нових клієнтів, а також виконують традиційні функції управління особистими фінансами та надають послуги тим, хто не має доступу до звичайних банківських послуг. Більшість необанків пропонують свої основні послуги безкоштовно за моделлю «freemium», вимагаючи плату за додаткові опції, в той час як інші пропонують підписки з різними рівнями преміальних аккаунтів.

Необанки мають ряд переваг, таких як низька вартість більшості продуктів і послуг, що зазвичай коштують менше, ніж у традиційних банках, та велика зручність, яка дозволяє технічно обізнаним користувачам управляти своїми фінансами через один додаток в будь-який час доби. Крім того, рахунок можна відкрити за лічені хвилини, що значно скорочує час обробки.

Однак існують і певні проблеми: зокрема, висока технічна залежність від наявності смартфона та Інтернету, а також менша регуляція порівняно з традиційними банками, що може збільшувати ризики у разі спорів. Крім того, відсутність фізичних відділень може бути проблемою для клієнтів, які вважають за краще особисте спілкування з представниками банку [54].

Концепція Lifestyle-банкінгу перетворює банк з простого постачальника фінансових послуг на невід'ємну частину повсякденного життя роздрібного клієнта. Основою Lifestyle-продукту є унікальний набір даних і бізнес-модель, де платіжна інфраструктура стає безкоштовною.

Поведінковий банкінг часто асоціюється з Lifestyle-банкінгом, оскільки обидва напрями спрямовані на адаптацію послуг під поведінку клієнтів для поліпшення їхнього досвіду. Поведінковий банкінг також включає глибше вивчення проблем клієнтів, не тільки з банком, а й з можливими неприємностями, що виникають у процесі виконання банківських операцій, з метою захисту клієнтів від можливих ризиків.

Омніканальний банкінг, на відміну від традиційної мультиканальності, передбачає взаємну інтеграцію всіх каналів комунікації з клієнтом в єдину систему для забезпечення безшовної та безперервної взаємодії. Клієнти можуть здійснювати банківські операції через будь-які доступні платформи, забезпечуючи цілісність та зручність взаємодії.

Bank-as-a-Service (BaaS) дозволяє банкам пропонувати свої платіжні системи та фінансові звіти як послугу, стаючи основою для фінтех-маркетплейсів. Ці платформи забезпечують автоматизацію маркетингу, аналіз ризиків, андеррайтинг та білінг у співпраці з нефінансовими організаціями, а також послуги знання клієнта та протидії відмиванню грошей (KYC/AML) [59].

BaaS функціонує як платформа або інфраструктура для Open Banking, що потребує активної співпраці між усіма зацікавленими сторонами, аби швидко та ефективно забезпечити замовнику оптимальну інтеграцію їхніх функцій. Клієнти на платформах BaaS безпосередньо взаємодіють з постачальником послуг або брендом.

Open Banking використовує BaaS як ключовий компонент для своєї реалізації. У моделі BaaS фінтехи, цифрові банки або інші сторонні платіжні провайдери (TPP) платять за доступ до платформи, отримуючи можливість використовувати API фінансових установ. Це надає їм доступ до систем та інформації, необхідних для створення нових банківських продуктів чи послуг white label. Open Banking забезпечує прозорість для клієнтів, дозволяючи їм отримувати інформацію про різні банківські функції, і дозволяє клієнтам здійснювати операції безпосередньо через обрані ними банки.

Термін "White Label Banking" використовується для опису фінансових послуг приватної марки або в рамках моделі BaaS. Це дозволяє банкам відкривати свої API для третіх сторін, які можуть розробляти власні фінансові продукти на базі наявної інфраструктури. White label banking допомагає скоротити час виходу продуктів на ринок, усуваючи регуляторні, правові та технічні перепони, сприяючи швидкій комерціалізації нових фінансових продуктів.

Основні тенденції переосмислення банківської справи охоплюють широкий спектр інноваційних підходів, що змінюють традиційні моделі:

Оцифрування всіх елементів банківського бізнесу стає широко поширеним, з акцентом на більш чітко визначеній та точній орієнтації послуг на потреби клієнтів. Наприклад, MasterCard інтегрувала свій API з платформами цифрових гаманців, дозволяючи їм використовувати додані функції, такі як контроль за транзакціями, захист від шахрайства та аутентифікацію через мережу MasterPass.

Банки також активно співпрацюють з фінтех-компаніями для стимулювання інновацій. Наприклад, American Express колаборувала з дослідницькою лабораторією Ideas42 для розробки нових фінансових програмних рішень, метою яких є вдосконалення пропозицій для існуючих та нових клієнтів.

Стандартизація обміну банківськими даними вже реалізується через безпечні API, які уніфікують різноманітні банківські системи. Великобританія, наприклад, запровадила обов'язковий стандарт API для відкритого банкінгу, спрямований на поліпшення доступності банківських даних.

Розробка інтуїтивно зрозумілих банківських операцій відповідає на потреби малого та середнього бізнесу, залучаючи нові технології для онлайн-платежів. Наприклад, сервіси як FreshBooks та PayPal пропонують нові рішення для легкого ведення бізнесу.

Перехід до компонентних, модульних архітектур у бізнес-системах банків сприяє швидкій розробці та запуску нових послуг. "Дойче Банк" впроваджує модульні рішення в сфері міжнародних транзакційних послуг, значно оптимізуючи процеси в банківській справі.

Зміни у банківській індустрії також підштовхуються діями урядів та регуляторів, які зосереджують увагу на захисті споживачів, стимулюванні відкритої конкуренції та усуненні бар'єрів для входу нових гравців. ЄС, зокрема, зобов'язала банки відкривати доступ до фінансових даних через API в рамках Директиви PSDII, що сприяє більшій прозорості та доступності банківських послуг. Низка країн вже почали вводити відкриті банківські правила, що вказує на те, що галузь фінансових послуг рухається до епохи, коли загальні дані та інфраструктура стануть новими очікуваннями споживачів.

Впровадження нових підходів у банківській бізнес приносить певні переваги, але також несе з собою ризики. Те, що може дати банківська революція суспільству в цілому і кожному клієнту окремо, які ризики ми маємо усвідомлювати, узагальнено в табл. 3.4.

Банкам необхідно розглядати партнерство з фінтех-компаніями як стратегічну можливість для швидкого запуску нових інноваційних продуктів, залучення клієнтів та контролю вартості і ризиків. Інтеграція сучасних фінансових рішень може значно оптимізувати витрати праці і знизити транзакційні витрати, що сприятиме збільшенню конкурентоспроможності.

Аналізуючи переваги та недоліки нової моделі банкінгу, сучасні банки повинні зосередити увагу на наступних аспектах для підвищення своєї конкурентоспроможності:

Реорієнтація стратегічних цілей з акцентом на споживчий попит та використання аналітики для більш персоналізованого обслуговування клієнтів, що може підвищити рентабельність.

Таблиця 3.4 - Переваги та ризики нових підходів до ведення банківського бізнесу

Переваги	Ризики
Зростання фінансової грамотності населення	Поверховість, небажання занурюватися глибоко в суть операцій
Прискорення темпу життя	Ці методи спрямовані на отримання прибутку для банків, оскільки користувачу легше витратити гроші, здійснювати спонтанні покупки
Спрощення вирішення повсякденних завдань	Супутні ризики збереження правильного економічного балансу
Економія грошей за рахунок інтеграції з різними партнерами	Через персоніфіковані пропозиції можливо втратимо здатність відмовлятися від речей, які нам не потрібні
Стимулювання споживання для економічного зростання	Закредитованість може підвищитися через легкість отримання кредитів
Можливість усвідомленого витрачання коштів	Масові інвестиції можуть приносити вигоду тільки платформам

Джерело: побудовано автором на основі [17].

Розробка адаптивної і гнучкої структури управління, здатної швидко реагувати на зміни в бізнес-середовищі та оптимізувати процеси, перетворюючи бізнес-компоненти у взаємозамінні та повторно використовувані елементи.

Визначення та регулярне вимірювання ключових показників ефективності (KPI), що допоможе структурувати ділові відносини та управління активами, відокремлюючи постійні та змінні витрати, а також виручку від рентабельності.

Важливо також відзначити, що в Естонії 99% банківських транзакцій виконуються через інтернет-банкінг, у той час як у Європі та США цей показник становить близько 40%. Основні переваги цифровізації бізнесу в Україні включають оптимізацію процесів, відкриття нових джерел прибутку та орієнтацію на клієнта, які також є актуальними для сектору інтернет-банкінгу [14, с. 38].

В Україні наразі успішно діють сім цифрових банків, які були створені за концепцією "банку в банку". Це такі установи як Monobank, Izibank, Sportbank, O.Bank, Neobank, Todobank та «Власнийрахунок». Ці банки представляють новітні фінансові моделі, які забезпечують клієнтам зручність та доступність послуг через цифрові канали (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 - Характеристика цифрових банків України

Назва	Особливості
Monobank	діє на основі ліцензії, що належить «Універсал Банку» з групи ТАС, заснований у результаті колаборації з Fintech Band і обмежує свою діяльність виключно мобільними пристроями. За даними 2020 року, банк сервісує 3,1 мільйона клієнтів і посідає третє місце в країні за кількістю виданих карток.
Izibank	мобільний додаток, який функціонує завдяки ліцензії «ТАСКОМБАНКУ». Цей банк створив спеціалізовану службу підтримки з команди молодих спеціалістів, призначену спеціально для Izibank.
Sportbank	є результатом співпраці ІТ-компанії Duvotech та компанії N1, веде свою діяльність згідно з ліцензією «Оксі Банку». Його характерною рисою є кешбек за покупки спортивних товарів та послуг, а також інтеграція з цифровим гаманцем Masterpass від Mastercard.
O.Bank	zareestrovaniy за ліцензією «Ідея Банку» і пропонує кешбеки при покупках у цифрових магазинах Google та Apple.
Neobank	працює під егідою ліцензії «Конкорд Банку», зорієнтований на ФОП та юридичних осіб. Він дозволяє надавати окремий доступ до облікових записів для бухгалтерів і включає функцію касового апарату в телефоні.
Todobank	є еволюцією мобільного застосунку «Megabank Online», веде свою діяльність згідно з ліцензією «Мегабанку». Особливістю цього сервісу є те, що для його користування достатньо завантажити додаток і використовувати будь-яку картку українського банку.
«Власнийрахунок»	створений як співпраця Fozzy Group, Банку Восток та Mastercard. Це цифровий банк, що обслуговує як приватних, так і корпоративних клієнтів. Здійснюючи платежі банківською карткою, клієнти заробляють бали, які можуть використовувати в супермаркетах «Сільпо» та Le Silpo. Оформлення картки можливе через мобільний додаток, доступно як фізичну, так і цифрову картку.

Джерело: побудовано автором на основі [14].

Ключові проблеми, що уповільнюють цифрову трансформацію банківського сектору в Україні, можна зазначити наступним чином:

Велика кількість паперової роботи та надлишок банківських відділень. В Україні існує значно більша кількість банківських відділень на кількість клієнтів порівняно з розвиненими країнами. Це призводить до нераціонального розподілу ресурсів та високих оперативних витрат.

Велика частка готівкових операцій. Банківські відділення в Україні обробляють значно більше готівкових транзакцій, ніж їхні аналоги в країнах Європейського Союзу та США. Це не тільки збільшує витрати на обслуговування, але й підвищує ризики пов'язані з безпекою готівкових коштів.

Згідно з дослідженням В.І. Данилишина, основні фактори, які мають бути вирішені для просування цифрової трансформації, включають:

Розробку чіткої концепції розвитку: визначення стратегічних напрямків розвитку цифрових послуг.

Відмова від застарілих технологій та стереотипів: заміна застарілих систем та методів на більш ефективні, що відповідають сучасним вимогам ринку.

Вирішення цих проблем сприятиме більш швидкому переходу українських банків на цифрові платформи, зменшенню залежності від фізичних відділень та оптимізації внутрішніх процесів [17, с. 19].

Для подальшого розвитку банківської системи України необхідні наступні дії, які відображені на рис. 3.5.

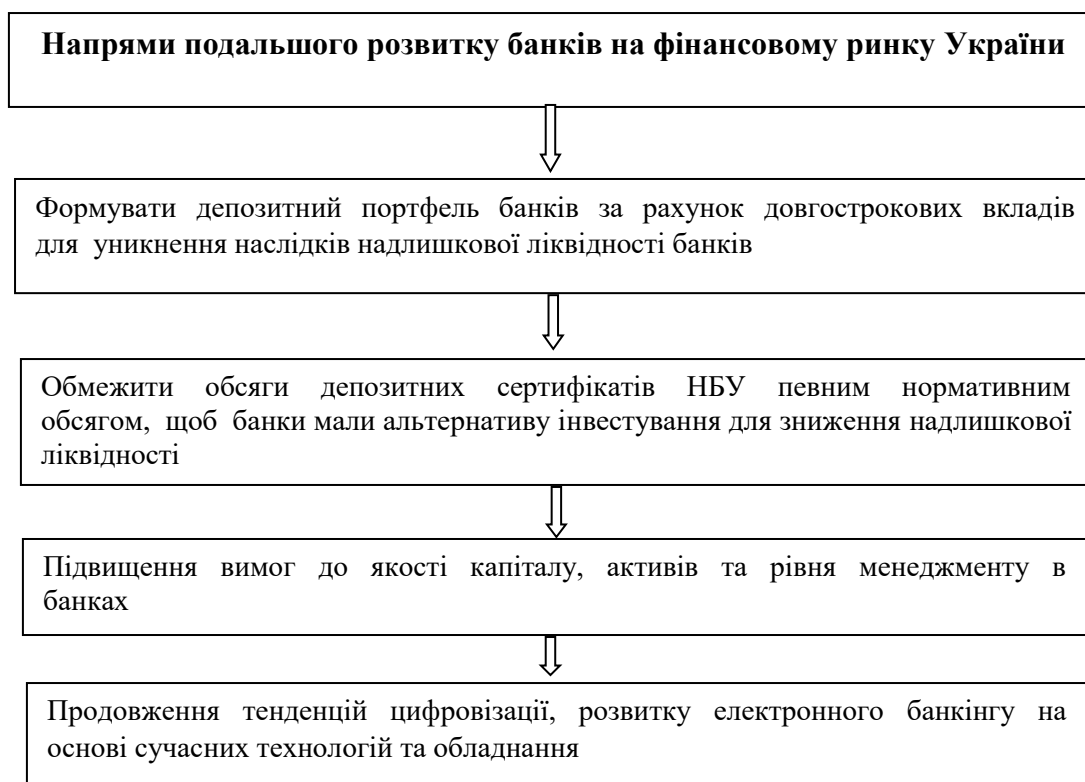

Рисунок 3.5 – Напрями подальшого розвитку банків на фінансовому ринку України [17, 18]

З огляду на потенціал цифрового банкінгу, важливо також звернути увагу на популярність фінансових додатків серед користувачів Android в Україні. У 2022 році серед двадцяти найпопулярніших додатків були такі, які належать фінансовим установам – зокрема, «Privat24» та «Monobank». Це свідчить про значний інтерес споживачів до використання цифрових рішень у сфері фінансів. Крім того, висока популярність додатку «Дія», який дозволяє перенести численні взаємодії між громадянином і державою в онлайн, також підкреслює зростання зацікавленості використання цифрових технологій серед населення.

Ощадбанк планує зберігати статус універсального банку з міцними позиціями на ринку: у роздрібному, МСБ та корпоративному сегментах, з метою збільшення обсягів бізнесу та ринкових часток. Банк також прагне акцентувати увагу на приватному секторі в рамках корпоративного бізнесу, зсуваючи фокус з державного сектора.

Стратегія розвитку Ощадбанку на 2021-2024 роки була затверджена Урядом України 12 жовтня 2021 року, але її впровадження було відкладено через надзвичайні обставини, пов'язані з повномасштабним вторгненням Росії. У відповідь на воєнний стан, банк розробив стратегічний план, який включає 10 пріоритетних бізнес-завдань і оперативних пріоритетів, зокрема зосереджуючись на операційній діяльності, управлінні ризиками, персоналі та правовій роботі, відповідно до основних стратегічних напрямів діяльності державних банків, схвалених КМУ 7 травня 2022 року (розпорядження КМУ №356-р).

Ощадбанк в період воєнного стану встановив ключові стратегічні цілі для забезпечення стійкості та підтримки економіки. Серед пріоритетів банку є забезпечення фінансової підтримки ключових галузей економіки та критично важливих об'єктів інфраструктури. Ощадбанк прагне зберегти доступність банківських послуг, створюючи безпечні умови для роботи своїх працівників і забезпечити повноту послуг для забезпечення неперервності роботи. Також банк розгортає систему фізичної і кібербезпеки, щоб забезпечити захист своєї діяльності і клієнтів.

На додаток до стратегічних цілей, Ощадбанк визначив бізнес-пріоритети, які включають підтримку релокації підприємств з постраждалих регіонів, аграрного сектора, експортно орієнтованого бізнесу, критичної інфраструктури та продовольчої безпеки. Також важливими аспектами є забезпечення житлом, оперативна підтримка малого та середнього бізнесу та продовження цифровізації сервісів.

Трансформація управління персоналом і відшкодування збитків, завданих конфліктом, також стоять на порядку денному. Стратегія також передбачає масштабування розбудови інклюзивних відділень та розробку спеціальних сервісних моделей для інклюзивного обслуговування, що включає використання банківської інфраструктури в національних програмах реінтеграції.

ВИСНОВКИ

Фінансовий ринок представляє собою комплекс взаємодій між різноманітними грошовими ресурсами, які постійно перебувають у русі та розподіляються згідно з механізмами попиту та пропозиції. Це призводить до змін у вартості ресурсів та їх міграції між учасниками ринку. Ефективне використання цих ресурсів потребує системи, що дозволяє перенаправляти кошти від заощадників до тих, хто може їх продуктивно використовувати.

В Україні фінансовий ринок включає різноманітні фінансові інституції, такі як комерційні банки та страхові компанії, які є ключовими учасниками фінансово-економічних відносин та індикаторами розвитку національної економіки. Банки, зокрема, надають до 300 різних видів фінансових послуг, включаючи як традиційні, так і інноваційні послуги. У 2023 році банківський сектор продемонстрував високу прибутковість, що сприяло збільшенню показників достатності капіталу, який тепер вистачає не тільки для виконання існуючих вимог, а й для задоволення майбутніх вимог. Національний банк України планує в 2024 році ввести нову структуру регулятивного капіталу та встановити нові мінімальні вимоги до його достатності.

З підписанням Угоди про асоціацію Україна взяла на себе зобов'язання інтегрувати в своє банківське законодавство стандарти, принципи і правові норми, які лежать в основі банківської діяльності в Європейському Союзі. Це включає регулювання ринку банківських послуг з використанням документів ЄС, що регламентують фінансовий моніторинг і ключові принципи функціонування фінансових інституцій. Однак на сьогоднішній день Україна лише частково інтегрувала ці положення в своє законодавство, і робота в цьому напрямку продовжується.

Також існує потреба узгодження українського законодавства з нормами Базельського комітету з питань банківського нагляду, особливо щодо

впровадження коефіцієнтів мінімальної достатності та ліквідності капіталу, що сприятиме зменшенню відтоку капіталів з України. Це важливо, особливо враховуючи проблеми, які виникали в банківській системі країни в період 2015-2020 років, пов'язані з фінансовою кризою та пандемією.

Сучасний етап потребує таких заходів, як посилення контролю і відповідальності на фінансовому ринку, удосконалення регулювання і нагляду за діяльністю фінансових установ, перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності, а також зменшення державної участі в банківській системі. Реалізація цих заходів допоможе українській банківській системі адаптуватися до стандартів ЄС і забезпечити високу якість банківських послуг, що відповідає євроінтеграційному курсу країни.

Виклики, з якими стикається український фінансовий ринок внаслідок війни, мають далекосяжні наслідки для його структури та функціонування. Військові дії спричинили значне зростання фінансових ризиків, особливо кредитного ризику, що ставить під загрозу якість кредитного портфеля і стабільність власного капіталу фінансових установ через необхідність збільшення резервів.

Одним із серйозних викликів є зменшення попиту на фінансові послуги, включаючи кредити, через загальну економічну нестабільність, втрату доходів серед населення та зниження платоспроможності. Це вимагає від фінансових установ адаптації їхніх бізнес-моделей до умов воєнного стану для підтримки прибутковості.

Також важливою є зміна регуляторного підходу до небанківських фінансових послуг для забезпечення дисципліни на ринку та захисту прав споживачів. Регуляторні органи активно вживають заходів для запобігання порушенням регуляторних норм та управлінню ризикованою діяльністю.

Ще одним аспектом є необхідність проведення оцінки якості активів та загального стану ринку після стабілізації ситуації, що допоможе визначити необхідний рівень капіталу для безпечного функціонування фінансових інституцій.

Усі ці зміни на фінансовому ринку можуть призвести до «очищення» ринку, де виживуть лише найміцніші гравці, що з одного боку може знизити конкуренцію та погіршити якість послуг, з іншого — може сприяти створенню більш стабільної та здорової ринкової системи. Регуляторам необхідно знайти баланс, щоб підтримати здоровий розвиток ринку та забезпечити його стабільність на перспективу.

Публічне акціонерне товариство "Державний ощадний банк України", відомий як АТ "Ощадбанк", є одним із найбільших комерційних банків України за розміром активів і кількістю відділень. На кінець 2023 року уряд України володіє 100% акцій банку. Ощадбанк має банківську ліцензію, видану Національним банком України, і пропонує широкий спектр банківських і фінансових послуг у національній та іноземній валюті, включно з управлінням банківськими рахунками, залученням депозитів, наданням кредитів, торгівлею цінними паперами, а також іншими операціями з фінансовими інструментами.

Ощадбанк, як універсальний банк, фокусується на розширенні роздрібного, мікро-, малого і середнього бізнесу, зберігаючи при цьому міцні позиції в корпоративному бізнесі. За підсумками 2023 року банк досягнув історично найкращого результату, отримавши прибуток до оподаткування 9,25 млрд грн, а чистий прибуток після оподаткування склав 5,98 млрд грн.

У період з 2019 по 2023 роки Ощадбанк значно наростив обсяг депозитної діяльності, довівши частку залучених коштів з 72,87% у 2019 році до 87,42% у 2023 році. Це було досягнуто завдяки зростанню обсягу строкових гривневих вкладів та впровадженню нових вигідних для клієнтів депозитних продуктів, зокрема, пільгового депозиту "Мій захисник" та вкладу "Моя перемога" з підвищеною відсотковою ставкою. На кінець року на цих продуктах було розміщено відповідно понад 14 млрд грн та понад 6 млрд грн.

"Ощадбанк" активно діє на фондовому ринку за ліцензією, виданою Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку з 20.06.2005 р. Банк виконує діяльність по випуску та обігу цінних паперів, а також депозитарну діяльність зберігача цінних паперів. Серед наданих банком послуг на фондовому

ринку: посередництво для придбання ОВДП фізичними та юридичними особами; інвестиційне фінансування підприємств; фінансування енергоефективних проектів; посередницькі послуги у здійсненні операцій з цінними паперами.

2023 рік демонструє високу стійкість банківського сектору, підтверджену оцінками, які включають базовий макроекономічний сценарій з урахуванням потенційних ризиків. Це дозволяє обговорювати можливість послаблення обмежень на розподіл капіталу та виплату дивідендів для банків, що відповідають необхідним нормам. На даний момент актуальним залишається питання підвищення ефективності роботи банків. Це означає пошук нових джерел доходу, оптимізацію витрат, впровадження сучасних фінансових технологій. Інновації можуть істотно покращити якість та доступність банківських послуг, сприяючи розвитку фінансового сектору в цілому.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що банківські установи відіграють ключову роль у розвитку фінансового ринку України, оскільки його структура має банкоцентричний характер. Аналіз діяльності банків у період 2020–2023 років, навіть за умов впливу надзвичайних обставин, свідчить про їхню стійкість та здатність адаптуватися до викликів. Незважаючи на скорочення кількості банківських установ, їх основні кількісні та якісні показники залишалися на стабільному рівні, що демонструє ефективність діяльності банківської системи в цілому.

Одним із слабких місць банківської системи є коливання фінансових результатів у відповідь на шоківі виклики макроекономічного середовища. Проте вже в наступні звітні періоди спостерігалось поступове відновлення і зростання. Частка банківських активів у ВВП стабільно залишається на високому рівні, становлячи 45%, що підкреслює загальну ефективність цих фінансових установ.

Позитивною тенденцією є зниження частки непрацюючих кредитів (NPL) до початку повномасштабного вторгнення. Проте із початком військових дій цей показник знову зріс, що відображає реакцію банківської системи на кризові умови. Водночас характерною особливістю останніх років стало збільшення інтересу банків до інвестицій у цінні папери, зокрема військові облігації

внутрішньої державної позики (ОВДП). Частка таких вкладень у загальних активах банків стрімко зростає, що свідчить про зміщення пріоритетів фінансових установ на підтримку державних програм у період кризи.

За звітом про перспективи розвитку цифрового банкінгу, відомим як «The future of digital banking», провідні банки визнають і максимально використовують переваги цифрових технологій для забезпечення комплексного управління життям та фінансами клієнтів, при цьому забезпечуючи надійний захист їх даних. Це допомагає зміцнювати довіру та лояльність клієнтів до банку.

Стабільний і розвинений фінансовий ринок є ключовою передумовою для ефективного функціонування економіки країни. Реформування фінансового сектору та пошук нових джерел фінансування є необхідними умовами для забезпечення його сталості та надійності. Результати досліджень підтверджують важливу роль фінансового ринку в економіці, підкреслюючи його значний вплив на загальний економічний стан країни.

Для досягнення ефективності діяльності банків на фінансовому ринку держава повинна відігравати провідну роль у підтримці стабільності та надійності фінансової системи. Це передбачає впровадження заходів, спрямованих на забезпечення прозорості роботи ринку та захист прав інвесторів. Зокрема, необхідно створювати умови для вільного доступу до інформації про діяльність ринку, підтримувати ліквідність і платоспроможність фінансових інструментів, а також забезпечувати поступовий перехід до міжнародних стандартів діяльності у всіх сегментах ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева О.В. Банківська система України: стан та тенденції розвитку *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління»*, 2023. Вип. 53. С. 49-56.
2. Андрейків Т.Я, Кицун С.М., Курят О.О. Банківська система України та її роль у розвитку реального сектору економіки. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*, 2019. Вип. 58. С. 129-135.
3. Аржевітін С., Бортніков Г., Бублик С., Любіч О, Вплив воєнного стану на продуктивність банківського сектора України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. Вип. 1(48). С, 23–41.
4. Банківське право України : навч. посібн. / [Ковалів М. В., Єсімов С. С., Назар Т. Я. та ін.]. Львів : СПОЛОМ, 2023. 256 с.
5. Банківська система України: інституційні зміни та інновації [Електронний ресурс] : кол. моногр. / [Л. О. Примостка, М. І. Дибя, І. В. Краснова та ін.] ; за заг. ред. Л. О. Примостки. К. : КНЕУ, 2015. 434 с.
6. Барна М.Ю., Рудишин Н.М. Стан і тенденції розвитку банківської системи в контексті структурного реформування національної економіки України. *Науковий журнал “Наукові горизонти”*. 2020. Т. 23, № 12. С. 84-98.
7. Бороденко Т.М. Сучасні аспекти розвитку ринку цінних паперів в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. № 24. С.91-99.
8. Бороденко Т.М Ринок цінних паперів України: євроінтеграційний аспект *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. № 24. С.140-146.
9. Бороденко Т.М., Гапонюк М.А. Маркетинг у банківській сфері в умовах сучасних викликів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 6. С.160-165.
10. Буряченко А.Є., Боцман Ю.О. Підвищення ролі банківських установ у розвитку ринку цінних паперів в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка»:2023. № 30(58). С. 35–40.

11. Василик О.Д. Теорія фінансів : навч. посібник. Київ : Ніос, 2003. 416 с.
12. Гапонюк М.А., Левченко К.М. Сучасний стан розвитку фондового ринку в Україні. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». 2023. № 24. С. 124-127.
13. Гетманцев Д.О., Шукліна Н.Г. Банківське право України: – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
14. Гончаренко А.С. Вплив сучасних цифрових технологій на конкурентні позиції банків на фінансовому ринку. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. Серія : Економіка і менеджмент. 2021. Вип. 2. С. 35-39.
15. Гринчишин Я. Стратегічні напрями розвитку ринку фінансових послуг в Україні. *Фінансовий простір*. 2023, № 3(51) С.37-49.
16. Гура О.Л., Крижановський О.О. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи України. *Ефективна економіка*. 2020. №5. С. 24-29.
17. Данилишин В.І., Синиця С.М. Діджиталізація на ринку фінансових послуг: сутність та значення для економіки України в умовах сьогодення *Трансформаційна економіка*. 2023. № 3. С. 16-20
18. Дзюблюк О. В. Банківська система України : становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів : монографія / О. В. Дзюблюк, Б. П. Адамик, Г. Р. Балянт [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. Тернопіль : Астон, 2012. 358 с.
19. Ділова репутація банків: цифрові виклики та управління : монографія / Л.В. Кузнєцова, Л.В. Жердецька, В.В. Коваленко та ін. ; за ред. Л.В. Кузнєцової. Харків : Діса Плюс, 2020. 327 с.
20. Дмитренко Е. Особливості регулювання банківських відносин в умовах євроінтеграції України. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: “Юридичні науки”. 2021. №3 (31). С. 144-150.
21. Доллан Э. Дж., Линсдейл Д. Е. Макроэкономика: [пер. с англ. Лукашевича В.]. – С-Пб. 1994. 408 с.
22. Дорошенко В.О., Віскарська К.О. Роль банківської системи у відновленні економіки України. *Молодий вчений*. 2023. № 8 (120). С. 60-65.

23. Дятлова Ю.В. Розвиток банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації: методичний підхід до оцінювання. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2019. Вип.16. Т.1. С.67-74. .

24. Іващук О. В. Антикризові механізми відновлення стійкості банківської системи в умовах глобальної нестабільності. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 5 (133). С. 141-146.

25. Карлін М., Борисюк О., Звірко А. Проблеми і перспективи розвитку банківських установ на фінансовому ринку України в контексті забезпечення фінансової безпеки. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2024. Вип. 1(37). С. 88-96.

26. Клочко А.М., Шморгун Я.О. Стан та перспективи розвитку технологій штучного інтелекту у сфері банківської діяльності в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал* 2023. № 4. С. 482-486.

27. Коваленко В.В., Радова Н.В. Моніторинг фінансової стабільності банківської системи України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 2 (19). С.321-330.

28. Костюченко О.А. Правові аспекти банківської діяльності : посібник. К. : Криниця, 2003. 320 с.

29. Крисоватий А., Рязанова Н., Федосов В. Інформація – фінанси – екаунтинг. Монографія / за заг. ред. проф., Заслуж. діяча науки і техніки України В. Федосова. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 472 с.

30. Луцишин О.О. фінансовий ринок. Тернопіль. 2018. 172 с.

31. Мазуркевич Ю.О. Банківська система України в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2023. Вип. 42. С. 3-7.

32. Мельник В.М., Колесник О.О. Теоретичні аспекти дослідження сутності антикризового менеджменту банківських установ. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. №4. 334-341.

33. Мельник В.М., Житар М.О. Банківська система України у функціонуванні фінансового ринку. *Проблеми економіки*. 2020. №1. С. 257-266

34. Мещеряков А., Боденчук Л., Ліганенко І., Рибак О., Лобунець Т. Тенденції розвитку банківської системи України в умовах воєнних дій та глобалізаційних упливів. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2023. Вип. 3(50), С. 8–22.

35. Мороз А. М. Банківська енциклопедія / за ред. А. М. Мороза. К. : ЕЛЬТОН, 1993. - 328 с

36. Мороз А. М., Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф. Банківські операції : підручник / за ред. А. М. Мороза. [3-тє вид., перероб. і доп.]. Київ : КНЕУ, 2018. 608 с

37. Нечипоренко А.В. Діяльність банківських установ на фінансовому ринку України. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. 58. С. 46-53.

38. Опарін В.М., Паєтко Т.В., Федосов В.М. Інновації у фінансовій сфері : монографія / за ред. В.М. Опаріна. Київ : КНЕУ, 2013. 444 с

39. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>

40. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк» URL: <https://www.oschadbank.ua/>

41. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

42. Про фінансові послуги та фінансові компанії. Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>.

43. Пурій Г. М. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України. *Фінансовий простір*. 2017. № 4 (28). С.49-54.

44. Савлук М. І. Гроші та кредит / за ред. М. І. Савлука. К. : КНЕУ, 2001. 599 с.

45. Сисоєнко І.А., Карлюка Л.О. Аналіз основних фінансових показників діяльності банків України. *Підприємництво та інновації*. 2022. Вип. 23. С.132-137

46. Стацук О., Борисюк О., Шматковська Т. Роль банківських інновацій на фінансовому ринку в умовах глобального фінансового простору. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. № 4. С. 71-79.

47. Стельмах В. С. Енциклопедія банківської справи України : довідкове видання / ред. В. С. Стельмах (голова) та ін. — К. : Молодь, ін. Юре, 2001. — 680 с.

48. Стеценко Б.С., Бірюк С.О., Левченко К.М.. Діджиталізація фінансового ринку у контексті поствоєнного відновлення України Електронний журнал "Ефективна економіка" 2023. №7. URL:<https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1841>

49. Стеценко Б., Бабяк Н., Гапонюк М. Інноваційно-знаннєві координати розвитку сучасного фінансового ринку. *Український журнал прикладної економіки та техніки*, 2023, №4 С. 184-188

50. Суторміна В. М., Дегтярьова. Н. В. Фінансовий ринок. К.: КНЕУ, 2008. 176 с.

51. Татарин Н., Горанська Н., Саранчук Н. Сучасні тенденції функціонування фінансового ринку України. *Молодий вчений*, 2020. Вип. 6 (82), С. 211-216.

52. Татарин Н.Б., Біда М.С., Бацман І.В. Теоретичні аспекти формування фінансового ринку та аналіз його діяльності в Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 2. С. 187-191.

53. Татарин Н.Б., Олійник О.І. Фондовий ринок як один із елементів фінансового ринку: історія та його сучасний стан в Україні. *Молодий вчений*. 2023. № 3. С. 128-133.

54. Татарин Н.Б., Половко Д.М. Фінансовий ринок України: аналіз сучасного стану, загрози, проблеми та перспективи. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 83. № 4. С. 78–88

55. Тихий О.Г. Оцінка діяльності іноземних банків в Україні . *Економіка та суспільство*, 2023. Вип.55. URL:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-55>

56. Федевич Л. С., Ливдар М. В, Межирицька Я. В. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2020. Вип. 21. С. 21-27.

57. Фінансовий бізнес: інновації, фінтех, регулювання. Міжнародна колективна монографія /Примостка Л.О., Краснова І.В., Лавренюк В.В., Сембієва Л.М. К.: КНЕУ. 2022. 375 с.

58. Ходаківська В. П., Беляєва В. В. Ринок фінансових послуг: теорія і практика: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2002. 616 с.

59. Цифрова трансформація як ліфт у майбутнє URL: <https://tqm.com.ua/ua/likbez/ua-articles/cyfrova-transformaciya-yak-lift-u-majbutnye>

60. Чайковський Я., Чайковська І., Чайковський Є. Ефективність діяльності банківських установ в Україні. *Світ фінансів*. 2022. №3(72). С. 127-140.

61. Черкасова С. Регулювання діяльності банків на вітчизняному ринку цінних паперів. *Економіка та суспільство*, 2023. Вип. 52. URL:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-93>

62. Шапран Н. Зменшення державної частки у банківському секторі України як закріплення ліберального напрямку реформ у фінансовому секторі країни. Економічні свободи для зміцнення соціально-економічного розвитку України в умовах глобальних трансформації. наук. ред. В. Юрчишин. Київ: Заповіт, 2020, с. 119-125.

63. Шапран Н., Гапонюк М., Шапран В. Роль ринку ОВДП в системі державних фінансів України. *Фінанси України*. 2023. №11. С. 116-128

64. Яковенко К.А. Фінансова стабільність банківської системи та напрями її забезпечення в сучасних умовах. Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України: збірник наукових праць ІХ Всеукраїнської науково-практичної Інтернет – конференції. – Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2020. 360с. С. 287-234.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 — Огляд наукової літератури з тематики дослідження

Проблемні питання	Автори	Основні положення
1. Історія діяльності банків на фінансовому ринку	Андреєва О.В., М.Ю. Барна, Н.М. Руцишин А.Мещеряков, Л. Боденчук, І. Ліганенко, О. Рибак, Т. Лобунець	<p>На початковому етапі (2014–2016 рр.) фінансовий ринок зіткнувся з «потрійною» кризою, що включала банківську та валютну кризи, політичну кризу та глибоку економічну стагнацію.</p> <p>На другому етапі (2014–2019 рр.) фінансовий ринок України був періодом активних реформ та змін у регуляторній політиці, спрямованих на забезпечення макрофінансової стабільності.</p> <p>Третій етап (2020–2025 рр.) спрямований на задоволення потреб кінцевих споживачів фінансових послуг та покладає акцентує на клієнтоорієнтованість.</p>
2. Нормативно-правове регулювання	Е. Дмитренко, М.В. Ковалів, С.С. Єсімов. Т.Я., Назар.	<p>Особливістю правового регулювання банківських відносин в Україні є євроінтеграція. Актуальними є питання імплементації у національне банківське законодавство стандартів Європейського Союзу відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Визначено особливості здійснення Національним банком України банківського регулювання та нагляду з урахуванням документів Базельського комітету з питань банківського нагляду. З'ясовано проблеми імплементації положень останніх у законодавство України за сучасних умов. Розглянуто низку актів банківського законодавства, прийнятих останнім часом в Україні. Визначено окремі шляхи удосконалення правового регулювання банківських відносин в умовах євроінтеграції України.</p>

Продовження таблиці А.1

Проблемні питання	Автори	Основні положення
3. Визначення основних категорій	Мороз А. М, Савлук М. І.,Дзюблюк О. В.,Гетманцев Д.,Стельмах В.С., Костюченко О.,Пуховкіна М.Ф.. Л.О. Примостка, М.І. Диба, І.В. Краснова	<p>банківська система – це сукупність усіх банківських установ, що функціонують у тій чи іншій країні в певний історичний період, перебувають у тісному взаємозв’язку між собою, утворюючи специфічну економічну й організаційно-правову структуру, яка забезпечує функціонування грошового ринку та економіки загалом.</p> <p>Об’єктом купівлі-продажу на фінансовому ринку є, крім фінансових послуг, різноманітні фінансові інструменти – валюта, цінні папери, кредити, деривативи тощо. Тобто економічні відносини на фінансовому ринку спрямовані на розподіл фінансових ресурсів через купівлю-продаж тимчасово вільних грошових коштів, цінних паперів та інших фінансових інструментів. Механізм фінансового ринку дозволяє трансформувати заощадження в інвестиції, як кінцеву мету перерозподілу фінансових ресурсів. Ефективно діючий фінансовий ринок забезпечує рівноцінний доступ його учасників (державі, суб’єктам господарювання і домогосподарствам) до фінансових ресурсів через послуги інституційних інвесторів та фінансових посередників</p>

Продовження таблиці А.1

Проблемні питання	Автори	Основні положення
4. Аналіз сучасного стану	А.В. Нечипаренко Клочко А.М., Я.О. Шморгун, Т.М. Бороденко, Р.М. Гапонюк О. Тихий, Н.Б., Татарин, Д.М. Половко., В.М. Мельник., М.О. Житар	<p>Розглянуто особливості діяльності банківських установ на фінансовому ринку України. Систематизовано фактори, які впливають на розвиток та діяльність банківських установ. Визначено необхідність оперативного реагування та адаптації банківських установ до змін динамічного зовнішнього середовища задля успішної їхньої діяльності. Досліджено й проаналізовано динаміку основних показників діяльності банків України за 2013–2022 рр. Розглянуто динаміку доходів, витрат, фінансових результатів банків України. Зазначено, що важливими показниками, які свідчать про ефективність діяльності банківських установ на фінансовому ринку України є рентабельність активів та рентабельність капіталу банків, розглянуто їхню динаміку за аналізований період та зроблено відповідні висновки. Пропонується використання комплексу маркетингових елементів, що є вирішальним для банку, що має намір закріпитися на ринку банківських послуг. Використання маркетингових інструментів дозволяє банку ефективно просувати свої послуги та привертати клієнтів.</p> <p>Інноваційно-знанневий тренд сучасного фінансового ринку має довгостроковий характер та обумовлює стрімку цифрову трансформацію. Поширення цифрових трансформацій, з одного боку, є якраз результатом інноваційно-знанневої парадигми розвитку фінансового ринку, з другого, цифровізація безпосередньо «підживлює» інноваційні тренди.</p>

Продовження таблиці А.1

Проблемні питання	Автори	Основні положення
5. Напрями удосконалення	Л.О. Примостка, І.В. Краснова, В.В. Лавренюк, Л.М. Сембієва, А. Крисоватий, Н. Рязанова, В. Федосов Б.С. Стеценко, Н.Д. Бабяк, М.А. Гапонюк	<p>Актуальним залишається питання подальшого підвищення ефективності роботи банків. Це включає пошук нових джерел доходів та можливостей для оптимізації витрат, а також впровадження новітніх фінансових технологій. Інновації можуть значно покращити якість банківських послуг, що надаються клієнтам, та сприяти загальному розвитку банківського сектору.</p> <p>Досліджено світовий досвід функціонування сталих фінансових екосистем, розроблено пропозиції для вітчизняного банківського та страхового бізнесу щодо участі у їх формуванні. Висвітлено вплив фінтех інновацій на розвиток фінансового бізнесу, венчурне інвестування, формування інклюзивної фінансової поведінки населення України. Представлено сучасну парадигму регулювання фінансового сектору на основі комплементарності інституційного та кластерного підходів, проаналізовано макропруденційну політику регулювання системних ризиків в умовах цифрового середовища, окреслено перспективи впровадження цифрових валют центральних банків.</p>

Таблиця Б.1 — Акціонерне товариство «Ощадбанк» Окремий звіт про фінансовий стан [40]

У мільйонах українських гривень	2023	2022	2021	2020	2019
АКТИВИ					
Грошові кошти та їх еквіваленти	65850	28377	19001	25553	36803
Кошти в банках	0	0	0	0	20156
Кредити надані клієнтам	89109	83216	74754	63226	65168
Інвестиції.	173447	143498	128686	130251	113616
Інвестиційна нерухомість	542	629	633	634	809
Основні засоби	10209	6521	6947	7913	8553
Нематеріальні активи	2466	2106	2050	1812	1394
Переплата з податку на прибуток	62	471	417	275	270
Інші фінансові активи	746	1320	469	477	265
Інші нефінансові активи	3238	3238	2014	2458	2224
Загальна сума активів	348536	269274	234971	233600	249145
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ					
Кошти банків	366	542	7608	5824	58
Кошти клієнтів	302944	233940	191453	186165	202142
Забезпечення	929	807	829	634	527
Інші фінансові зобов'язання	609	607	534	513	563
Інші нефінансові зобов'язання	1451	1290	880	802	718
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	100	174	174	234	370
Субординований борг	250	716	879	1276	2463
Загальна сума зобов'язань	317811	247092	213084	211646	229574
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ					
Акціонерний капітал	49725	49725	49725	49725	49725

Продовження таблиці Б.1

У мільйонах українських гривень	2023	2022	2021	2020	2019
Резерв переоцінки будівель	1986	1473	1564	1573	1817
Резерв переоцінки за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	10	61	146	429	639
Резерв переоцінки інвестицій в інструменти капіталу, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	881	684	544	547	379
Непокритий збиток	(23891)	(29778)	(30107)	(30335)	(33005)
Загальна сума власного капіталу	28724	22181	21888	21954	19570
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань	346536	269274	234971	233600	249145

Таблиця В.1 — Окремий звіт про прибуток або збиток [40]

У мільйонах українських гривень	2023	2022	2021	2020	2019
Процентні доходи за за фінансовими активами, що оцінюються за амортизованою та за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	28800	18981	17810	15100	15443
Процентні доходи за за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	3707	3587	3543	3367	3623
Процентні витрати	13867	(7585)	(7989)	(10476)	(13567)
Чистий процентний дохід	18729	14984	13363	7991	5498
Формування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	1364	(11029)	(1839)	(1557)	(163)
Чистий процентний дохід після формування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	20093	3945	11524	6431	5335
Комісійні доходи	12025	9387	9802	8044	6439
Комісійні витрати	(6376)	(3448)	(11840)	(8888)	(2236)
Операції з валютою, нетто	937	1234	199	117	3455
Чистий прибуток (збитк) від переоцінки іноземної валюти	108	(3588)	683	(2869)	
Чистий прибуток (збитк) від операцій з фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	(3700)	8321	(5331)	6302	
Формування резерву під очікувані кредитні збитки за іншими фінансовими активами і гарантіями	110	(305)	(234)	(89)	

Продовження таблиці В.1

У мільйонах українських гривень	2023	2022	2021	2020	2019
Чистий прибуток (збиток) від модифікації фінансових активів	(342)	(603)	(748)	(1154)	
Інші доходи (збитки)	550	647	348	291	
Чистий непроцентний дохід	4248	11294	1124	7463	4390
Операційні доходи	24340	16230	12648	13894	10075
Витрати на виплати працівникам	(7249)	(8146)	(6313)	(6004)	
Амортизаційні витрати	(2003)	(1834)	(1861)	(1675)	
Інші адміністративні та операційні витрати в	(5841)	(4828)	(3422)	(3317)	
Прибуток до оподаткування	9254	636	1052	2722	254
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	3277	2	2	44	
Чистий прибуток за рік	5976	638	1054	2776	255